

**UNIVERZA LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
univerzitetnega programa**

**VARSTVO PRAVICE DO SVOBODE IZRAŽANJA
PRED EVROPSKIM SODIŠČEM ZA
ČLOVEKOVE PRAVICE**

Andreja Klemše

Ljubljana, oktober 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
univerzitetnega programa

**VARSTVO PRAVICE DO SVOBODE IZRAŽANJA PRED EVROPSKIM
SODIŠČEM ZA ČLOVEKOVE PRAVICE**

Kandidatka: Andreja Klemše
Številka indeksa: 04035508

Mentorica: doc. dr. Alenka Kuhelj

Ljubljana, oktober 2010

POVZETEK

Svoboda izražanja omogoča napredek družbe in je bistvena sestavina demokratične družbe. Je eden temeljnih pogojev za razvoj človeštva in tega se vse bolj zavedamo. Tudi Evropska unija tej pravici namenja vedno več pozornosti, poskuša jo primerno zaščititi, seveda pa mora tudi poskrbeti, da se v primeru kolizije z drugimi človekovimi pravicami primerno uporablja. Svoboda izražanja je zato, kot ena temeljnih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, varovana že z Ustavo Republike Slovenije, ob vstopu v Evropsko unijo pa smo jo dodatno zaščitili še s podpisom Evropske konvencije o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah. V diplomski nalogi sem najprej opisala nekaj na splošno o človekovih pravicah in njihovi zgodovini, potem pa sem podrobneje predstavila samo pravico do svobode ter varstvo le-te. Za konec sem dodala še nekaj primerov, ki prikazujejo kako so, predvsem na Evropskem sodišču za človekove pravice, dejansko potekale sodbe v zvezi s pravico do svobode izražanja.

Ključne besede: človekove pravice in temeljne svoboščine, pravica do svobode izražanja, Evropska konvencija o človekovih pravicah, Evropsko sodišče za varstvo človekovih pravic

SUMMARY

Freedom of expression is allowing progress of society and it is elementary ingredient of democratic society. We are all more aware that it is one of the basic conditions for the development of the humankind. The European Union is also assigning more attention to freedom of expression, to its protection and appropriate use in case of interaction with other human rights. In our country, is human right of freedom of expression legally protected with Constitution of republic of Slovenia, and after joining The European Union, we additionally protected it with signing the European convention on human rights and liberties. I wrote some general facts about human rights and their history. After that I concentrate on freedom of expression and its protection. At the end of my dissertation I presented some court decisions of the European court of human rights regarding the human right of freedom of expression.

Keywords: human rights and liberties, human right of freedom of expression, European convention on human rights, European court of human rights

KAZALO

POVZETEK	II
SUMMARY	III
1 UVOD	1
2 ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE	2
2.1 Zgodovina človekovih pravic	3
2.2 Klasifikacija človekovih pravic	5
3 SVOBODA IZRAŽANJA	8
3.1 Pojem svobode izražanja	8
3.2 Kaj je svoboda izražanja?	8
3.3 Svoboda izražanja v ožjem smislu	9
4 EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE	11
4.1 Nastanek in organizacija sodišča	11
4.2 Postopek pred sodiščem	13
5 VARSTVO PRAVICE DO SVOBODE IZRAŽANJA	16
5.1 Konvencija o varstvu človekovih pravicah in temeljnih svoboščin	16
5.1.1 Splošno o konvenciji	16
5.1.2 Varstvo pravice svobode izražanja s Konvencijo o človekovih pravicah	16
5.2 Ustava Republike Slovenije	18
5.2.1 Splošno o Ustavi	18
5.2.2 Ustava Republike Slovenije in svoboda izražanja	18
6 PRAVICA DO SVOBODE IZRAŽANJA V RAZMERJU Z NEKATERIMI OSTALIMI PRAVICAMI	20
6.1 Pravica do svobode izražanja in pravica do zasebnosti	20
6.2 Pravica do svobode izražanja in pravica do obveščnosti	21
6.3 Pravica svobode izražanja in pravica do ugleda in časti	22
7 SODBE O SVOBODI IZRAŽANJA	23
7.1 Nordisk Film & Tv proti Danski	23
7.1.1 Učinek sodbe	23
7.2 White proti Švedski	24
7.2.1 Učinek sodbe	24
7.3 Von Hannover proti Zvezni Republiki Nemčiji	24
7.3.1 Učinek sodbe	25
7.4 Pierpaolo Cerani proti Dnevniku	25
7.4.1 Učinek sodbe	26
7.5 Tomaž Ranc proti Državi	26
7.5.1 Učinek sodbe	26
7.6 Srečko Prijatelj proti novinarju Mladine	26
7.6.1 Učinek sodbe	27
7.7 Gordana Kalan Živčec proti Deanu Ravniku	27
7.7.1 Učinek sodbe	27
7.8 Državljan Madžarske proti državi	28
7.8.1 Učinek sodbe	28
7.9 Dink proti Turčiji	28
7.9.1 Učinek sodbe	28
7.10 Women on Waves proti Portugalski	29
7.10.1 Učinek sodbe	29
7.11 Eynulla Fatullayev proti Azerbajdžanu	29

7.11.1 Učinek sodbe	30
7.12 Jose Luis Gutierrez proti Španiji	30
7.12.1 Učinek sodbe	30
7.13 Rahmi Akdas proti Turčiji.....	30
7.13.1 Učinek sodbe	31
7.14 Jean-Marie Le Pen proti Franciji	31
7.14.1 Učinek sodbe	31
8 ZAKLJUČEK	32
LITERATURA	33
VIRI.....	36
SEZNAM SLIK IN TABEL	37
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA.....	38

1 UVOD

Za diplomsko delo sem si izbrala nekaj s področja, ki me je v času študija najbolj prevzelo. Človekove pravice in temeljne svoboščine so za nas bistvenega pomena, prav je, da smo z njimi seznanjeni in vemo do česa smo upravičeni. Ena temeljnih človekovih pravic je pravica do svobode izražanja. Brez nje ni demokracije in napredka v družbi. Ker o njej vemo premalo, sem se odločila, da bo prav ta pravica glavna vsebina mojega diplomskega dela.

Na začetku sem človekove pravice najprej predstavila: Kaj sploh so ter kako se razlikujejo od pojma dolžnosti in svoboščin, nato sem poiskala nekaj podatkov o njihovi zgodovini in jih razvrstila. Prav zanimivo je, v koliko različnih skupin jih lahko razvrstimo. V nadaljevanju sem se osredotočila na pravico do svobode izražanja. Poskušala sem jo predstaviti z več vidikov, da bi jo lahko čim boljše razumeli. Pri iskanju literature o samem pojmu svobode izražanja sem imela kar nekaj težav. Veliko časa sem porabila, da sem sploh našla ustrezno literaturo in ostalo gradivo, ki je opisovalo svobodo izražanja, kar je dokaz več, da se o njej premalo piše. Diplomsko delo sem nato nadaljevala z opisom Evropskega sodišča za varstvo človekovih pravic. Predstavila sem njegov nastanek in organizacijo, dodala pa sem tudi tabelo, v kateri so zabeleženi vsi sedanji člani sodišča s svojo vlogo in narodnostjo. V tem poglavju sem podrobneje predstavila tudi sam postopek na sodišču.

V naslednjem poglavju sem pisala o varstvu pravice do svobode izražanja. Svoboda izražanja v svetu dobiva vse večji pomen, vse bolj je zaščiten s strani posameznih držav in raznih skupnosti. V svojem diplomskem delu pa sem se osredotočila na najpomembnejšo Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah ter na naš najpomembnejši pravni akt Ustavo Republike Slovenije. Zapisala sem nekaj dejstev o konvenciji ter predstavila člen, ki varuje prav svobodo izražanja. Prav tako sem predstavila našo Ustavo ter člen, ki varuje svobodo izražanja.

Sestavni del mojega diplomskega dela je tudi svoboda izražanja v primerjavi z nekaterimi ostalimi pravicami. Na primer: Pravica do zasebnosti, pravica do obveščenosti ter pravica do časti in ugleda. Dodatno sem predstavila člena v konvenciji in Ustavi, ki varujeta pravico do zasebnosti, konflikte do katerih prihaja med pravicami in kako se te konflikte razrešuje.

Za konec sem poiskala nekaj sodnih obravnav, ki so potekale pred Evropskim sodiščem za varstvo človekovih pravic in se nanašajo prav na svobodo izražanja v koliziji z nekaterimi ostalimi pravicami.

Z diplomskim delom sem poskušala predstaviti človekove pravice in temeljne svoboščine in njihov pomen za družbo. Od pravic pa sem izpostavila svobodo izražanja, ki je ena temeljnih pravic. Pomembno je, da se zavedamo njenega pomena in kako daleč sega. Prav tako moramo vedeti, kako pravico do svobode izražanja lahko zaščitimo in kje se zanjo borimo. Z diplomskim delom sem skušala prikazati kako pomembno je, da se moramo postaviti zase in boriti za svoj prav.

2 ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE

Že sam pojem nam pove, da so to pravice vseh ljudi, da nam pripadajo že ob rojstvu in nam jih nihče ne more odvzeti. Seveda imamo poleg pravic tudi dolžnosti, ki jih moramo izpolnjevati, da smo lahko upravičeni do samih pravic. »Človekove pravice lahko v splošnem definiramo kot tiste pravice, ki so prirojene naši naravi in brez katerih ne moremo živeti kot človeška bitja. Človekove pravice in temeljne svoboščine nam dovoljujejo, da v polnosti razvijemo in uporabljamo naše človeške kvalitete, našo inteligenco, talente in vest ter da zadovoljimo naše duhovne in druge potrebe« (Učiti človekove pravice, Združeni narodi 2004). Kljub temu, da so do pravic upravičeni vsi ljudje, pa so jih le redki deležni v polni meri oziroma jih niso deležni vsi enako. Takšna nepravilnost pa »ustvarja pogoje za družbeno in politično nelagodje, zaseje semena nasilja in konfliktov v in med družbenimi skupinami in narodi« (Učiti človekove pravice, Združeni narodi 2004).

Za razumevanje narave, strukture oziroma značilnosti človekovih pravic in dolžnosti je potrebno ta dva pojma med seboj ustrezno razlikovati. V pravnem pomenu besede je pravica s pravom opredeljena in zavarovano upravičenje posameznega pravnega subjekta, da ravna na določen način ter razlikuje med njeno konkretno in abstraktno ravnanje. V konkretnem razmerju nosilec abstraktne pravice le-to lahko udejanji ali pa ne. Nosilec se tu ravna po prosti presoji. Abstraktna pravica pa je vedno prisotna in ni odvisna od volje posameznega nosilca pravice (po Cerarju, 1997, str. 52). Dolžnost pa predstavlja nasprotje pravice. Cerar (1997, str. 60) pravi, da pravica in dolžnost, v racionalnem pravnem kontekstu, vedno nastopata kot soodvisni oziroma medsebojno pogojeni pojavnosti. Dolžnost od pravice razlikuje predvsem obveza, da mora nosilec dolžnosti ravnati na določen način, drugače ga lahko doleti sankcija, ki jo sproži druga stran pravnega razmerja. To nam daje vedeti, da nosilec dolžnosti glede svojega ravnanja ni svoboden.

Človekove pravice so v širšem smislu pogosto poimenovane človekove pravice in temeljne svoboščine, zato je prav, da pojasnimo razliko tudi med tema dvema pojmomoma. Cerar (1997, str. 55) pravi, da se pojem svoboščina uporablja predvsem v filozofskem smislu. Tam predstavlja moralno vrednoto človekove neomejenosti in prostosti od podrejanja ter izkoriščanja. Pojem pravica pa se uporablja v pravnem pomenu in je pravzaprav izveden iz svoboščine kot ne-pravne kategorije. Če pa uporabljamo pojem svoboščina v pravnem smislu, takrat gre za svoboščino kot posebno vrsto pravice.

2.1 ZGODOVINA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Cerar (2002, str. 19) pravi, da sam pojem človekovih pravic izvira iz evropske razsvetljenske filozofije sedemnajstega in osemnajstega stoletja. Znano je tudi, da so o človekovi svobodi in razmerju med posameznikom in državo razmišljali že antični misleci.

K nastanku človekovih pravic so bistveno prispevali trije zgodovinski dejavniki. To so: Renesansa s poudarjanjem individualnosti in sekularizacije, slabitev in fragmentacija Cerkve ter znanstvena revolucija razsvetljenstva in uveljavitev racionalizma (po De Baetsu, 2002, str. 7012, 2010).

Do kodifikacije človekovih pravic je najprej prišlo v Angliji, Franciji in Združenih državah Amerike. Kaučič (2003) in Simič (1997) menita, da je v procesu kodifikacije odločilno vlogo odigrala Virginijska deklaracija o pravicah iz leta 1776, ki predstavlja prvo opredelitev človekovih pravic v postavljenem ustavnem pravu. Ta deklaracija je postala vzorec za vse nadaljnje ameriške deklaracije in tudi za znamenito francosko deklaracijo. La Declaration des droits de l`homme et du citoyen, kot se v originalu imenuje Deklaracija o pravicah človeka in državljana, je najodmevnejši dokument o človekovih pravicah, ki se je globoko usedel v evropsko zavest. Leta 1791 je postal del francoske ustave in predstavlja izrazit primer pravne uresničitve idej o človekovih pravicah.

Človekove pravice so bile najprej zgolj politične in civilne pravice, ki so varovale posameznika pred posegi države v njegovo svobodo in mu načeloma omogočale sodelovanje v političnih zadevah.

Po Oktobrski revoluciji pa so se v svetu razširile socialistične ideologije, ki so poudarjale socialno in ekonomsko enakost. Pod vplivom teh teženj, so se postopoma konceptualizirale in kasneje tudi kodificirale ekonomske, socialne in kulturne pravice (De Baets, 2002, str. 7014-7015, 2010).

V času med obema vojnoma so se človekove pravice širile tudi na marginalizirane kategorije ljudi in narodov.

V razvoju človekovih pravic pomembno prelomnico predstavlja druga svetovna vojna. Pred vojno je bilo spoštovanje in uresničevanje teh pravic stvar posamezne države, po vojni pa so človekove pravice pridobile mednarodne razsežnosti in postale pomemben del mednarodnega prava.

Proces preoblikovanja človekovih pravic iz nacionalnega v mednarodni koncept je potekal prek treh faz (po De Baets, 2001, str. 7014):

- Kodifikacija – formalni zapis pravic v obliki deklaracij in paktov,
- ratifikacija – sprejem pravic v pozitivno zakonodajo mednarodne skupnosti in držav članic
- implementacija – vzpostavitev mehanizmov za uresničevanje pravic v praksi in nadzor nad morebitnimi kršitvami uzakonjenih pravic.

Med prve dokumente, ki označujejo začetek procesa kodifikacije človekovih pravic v mednarodnem pravu, se šteje Ustanovno listino Organizacije združenih narodov.

V preambuli te listine je namreč jasno zapisana odločnost v »utrditve vere v temeljne človekove pravice«.

Najpomembnejši in tudi najbolj poznan dokument, ki odločno zaznamuje poizkus vzpostavitve nadnacionalnega varstva človekovih pravic, je Splošna deklaracija o človekovih pravicah, ki jo je leta 1948 sprejela Generalna skupščina Združenih narodov. Deklaracija se je razvila v merilo, po katerem se presoja uresničevanje človekovih pravic v različnih delih sveta in predstavlja izhodišče za sprejemanje univerzalnih in regionalnih aktov o človekovih pravicah (po Kaučiču, 2003, str. 97).

Naslednji pomembnejši premik na področju razvoja človekovih pravic se je zgodil leta 1966, ko je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah ter Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah. Pakta sta mejnik, ki je začrtal najvišjo točko v procesu kodifikacije mednarodnega standarda človekovih pravic.

V zadnjih desetletjih se je v okviru Združenih narodov oblikovala vrsta subjektov in mehanizmov, ki so primarno skrbeli za nadzor nad implementacijo človekovih pravic. Poudariti velja dva pomembna organa in sicer: Komisijo za človekove pravice in Meddržavno sodišče. Pomembna so tudi tako imenovana »na osnovi pogodb ustanovljena telesa«. To so razni odbori, na primer za človekove pravice, otroške pravice, odpravo diskriminacije in drugi.

Poleg Organizacije združenih narodov, ki predstavlja globalni sistem nadzora, so se razvili podobni sistemi tudi na mednarodni regionalni ravni. To so (po Flanderju, 2000, str. 6-12):

- Evropski sistem varstva človekovih pravic,
- inter-ameriški sistem varstva človekovih pravic,
- afriški sistem varstva človekovih pravic,
- azijsko-pacifiški sistem varstva človekovih pravic.

V okviru varstva človekovih pravic v evropskem regionalnem prostoru je potrebno omeniti Evropsko konvencijo o človekovih pravicah, katero je pripravil Svet Evrope. Podpisana je bila 4. novembra 1950 v Rimu, veljati pa je začela 3. septembra 1953. Konvencija ima več protokolov in nudi podlago Evropskemu sodišču za človekove pravice. Več o tem v nadaljevanju.

Zadnja stopnja v procesu implementacije, ki se je pričela razvijati ob koncu sedemdesetih let dvajsetega stoletja, je znanstveno preučevanje kršitev in uresničevanje človekovih pravic. Delovanje številnih akterjev je omogočilo izgradnjo bolj ali manj strukturiranih baz podatkov, ki služijo kot osnova za razvoj in izvajanje empiričnih raziskav (po Landmannu, 2003, 2010). Znanstveno preučevanje kršitev in uveljavljanja človekovih pravic omogoča sistematično in kvantitativno analiziranje trendov razvoja pravic v različnih časovnih in geografskih perspektivah.

2.2 KLASIFIKACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Temeljno klasifikacijo človekovih pravic, ki je podobna sloganu francoske revolucije enakost, svoboda, bratstvo, je razvil francoski pravnik Karel Vasak. Vsako od teh treh načel je ponazoril z razvojem generacije v določenem časovnem obdobju, na katero so vplivali zgodovinski, socialni, ekonomski in kulturni dejavniki. Prvo generacijo pravic, svobodo, predstavljajo osebne in politične pravice. To so pravice negativnega statusa, država ti jih ne more omejiti ali odvzeti. Enakost, drugo generacijo pravic, predstavljajo ekonomske, kulturne in socialne pravice. V tretjo generacijo pravic oziroma bratstvo pa sodi še solidarnost oziroma razvojne svoboščine.

Gaspari (1991) je pravice razdelil na individualne in kolektivne. Individualne pravice posameznika varujejo pred posegi družbe in drugih pravnih subjektov, kolektivne pa posamezniku zagotavljajo soudeležbo v kolektivu, v politično konstituirani skupnosti.

Jellinek (1905) jih je označil za pravice negativnega statusa, ki posamezniku zagotavljajo, da v svojem ravnanju ni omejen s strani države ter pravice pozitivnega statusa, ki posamezniku dajejo pravno varovano možnost, da s strani države zahteva pozitivne storitve, katere mora le-ta potem tudi izpolniti v korist posameznikovega interesa. Kot tretje pa opredeljuje še pravice aktivnega statusa. To so politične pravice v ožjem smislu. Jellinek je opredelil tudi pasivni status. Le-ta posamezniku ne priznava pravic, temveč mu nalaga le dolžnosti.

Človekove pravice, vsebovane v določbah Univerzalne deklaracije o človekovih pravicah, je analizirala Kangerjeva. Po analizi jih je razvrstila v več skupin in sicer: Pravice do integritete, pravice oziroma zahteve, pravice neodvisnosti, pravice do pomoči ter pravice neodvisnosti in svoboščine. (Cerar, 1997)

Pomembna je tudi delitev pravic iz vidika razmerja med državo in posameznikom. Cerar (1993, str. 116-117) jih je razdelil takole:

- Pravice negativnega statusa, ki posamezniku zagotavljajo svobodo, v katero ne morejo posegati državni in drugi subjekti. Posameznik tako pri svojem ravnanju ni omejen s strani države. Med te pravice spadajo svoboda vesti in veroizpovedi, svoboda izražanja, pravica do zasebne lastnine ter varstvo osebnih podatkov.
- Pravice pozitivnega statusa so tiste, ki posamezniku zagotavljajo varovano pravno možnost, da bo država delovala v njegovo korist oziroma izpolnjevala obveznosti v korist posameznika. Primer te pravice je pravica do osnovnega šolanja oziroma pravica do zdravstvenega varstva.
- Pravice aktivnega statusa pa posamezniku omogočajo aktivno vključevanje v državno dejavnost in sodelovanje v političnem oziroma javnem življenju. Med drugimi je to pravica do zbiranja in združevanja, volilna pravica, pravica do sodelovanja pri upravljanju javnih zadev.

Pravice lahko delimo tudi z vidika vsebine dobrin, ki jih varujejo posamezne človekove pravice (Cerar, 2001, str 37):

- Osebne pravice in svoboščine so tako imenovane klasične liberalne pravice in svoboščine, ki zagotavljajo telesno integriteto človekove osebnosti ter pravica do življenja oziroma nedotakljivost človekovega življenja, prepoved mučenja, pravica do osebne svobode, pravica do svobode gibanja in izbire prebivališča, pravica do zasebne lastnine, pravica do zasebnosti in druge.

- Politične pravice in svoboščine so pravica do zbiranja in združevanja, pravica sodelovanja pri upravljanju javnih zadev, aktivna volilna pravica, ki nam daje pravico da volimo in pasivna volilna pravica, ki nam omogoča, da smo lahko voljeni, pravica do peticij in druge.
- Socialne in ekonomske pravice in svoboščine, med katere sodijo pravica do dela, pravica do primernih življenjskih pogojev, pravica do socialne varnosti, pravica do zdravstvenega varstva in pravice otrok.
- Kulturne pravice in pravice, ki izvirajo iz ustvarjalnih dejavnosti so pravica do svobodnega izobraževanja, pravica do svobodnega izražanja narodne pripadnosti, pravica od uporabe svojega jezika in pisave ter druge.
- Pravice narodnih oziroma etničnih skupin so specifično opredeljene za posamezne narode oziroma etnične skuine v posameznih državah in so namenjene zagotavljanju določene stopnje zaščite manjšin.

Prav tako lahko človekove pravice delimo tudi glede na dostopnost (Rupnik, Grafenauer, Cijan, 1994, str. 59-60):

- Absolutno rezerviranih pravic ne morejo imeti tujci. To so aktivna in volilna pravica, pravica opravljanja posameznih funkcij in dejavnosti javnega značaja in nekatere civilnopravne pravice.
- Relativno rezervirane pravice so tiste, ki jih tujci lahko imajo, a le če so izpolnjeni določeni pogoji.
- Splošne pravice pa so tiste, ki so pod enakimi pogoji dostopne vsem ljudem in veljajo tako za državljane kot tudi tujce. Za te pravice ni predpisan pogoj državljanstvo.

V širši okvir pravic spadajo tudi tiste, ki zagotavljajo obstoj in normalno delovanje določene skupnosti. Glede na ta pogled delimo pravice na (Cerar, 1993, str. 114-115):

- Individualne pravice, ki zagotavljajo dobrine neposredno posamezniku in so zagotovljene vsem ljudem ne glede na pripadnost kolektivu. V to skupino spada večina pravic, ki jih poznamo kot človekove pravice.
- Kolektivne pravice pa zagotavljajo dobrine neposredno določenim družbenim skupinam in s tem posredno tudi posamezniku. Brez posrednega varstva najpomembnejših dobrin posameznikov sploh ne moremo govoriti o kolektivnih človekovih pravicah, temveč le o kolektivnih pravicah oziroma pravicah kolektiva. Med kolektivne pravice sodijo pravica ljudstva do samoodločbe in pravice narodnih manjšin. V širšem okviru lahko med kolektivne človekove pravice uvrstimo tudi pravice, ki se nanašajo na tako imenovane umetne skupnosti. To so na primer politične stranke, društva in sindikati. Tu gre za človekove pravice le v obsegu pravnega zagotavljanja svobode združevanja, kajti ko je taka družba enkrat že ustanovljena, postane kot takšna samostojen pravni subjekt.

Še podrobneje pa človekove pravice opredeljuje Brezovšek (1998, str. 59-65) in jih razdeli na:

- Individualne obrambne pravice – s temi pravicami je posamezniku zagotovljena svoboda v katero oblast ne sme posegati. Meje teh pravic izhajajo iz enakosti. Najboljše institucijsko zavarovanje teh pravic je ustrezna

ustavna ureditev tako, da pristojnosti državnih organov ne posegajo v individualno svobodo, da je politična moč omejena in obstaja delitev oblasti kot sredstvo za preprečevanje zlorabe oblasti. Med te pravice spadajo recimo pravica posameznika do varnega življenja, ki je dopolnjena s pravicami do svobodnega ekonomskega, družbenopolitičnega in kulturnega delovanja v skladu z osebnimi interesi ter pravica do lastnine.

- Z obrambnimi pravicami kompatibilne individualne zahtevbene pravice, socialne pravice – opredeljujejo meje znotraj katerih je posameznik zaščiten pred neželenimi zunanjimi posegi nosilcev politične moči ter raznih drugih pripadnikov družbe. Pravice omogočajo zagotavljanje zadovoljevanje potreb posameznikov, ko sami tega ne zmorejo. V tem primeru mora država kot nadomestni dejavnik skupnosti v svobodo in varnost posameznika posegati pogosteje in intenzivneje. Najbolj znana pravica v tem primeru je pravica do denarne podpore v primeru premajhnih dohodkov, to je podpora v primeru brezposelnosti, socialna pomoč ali pokojnina. Podoben značaj imajo tudi pravica do brezplačnega šolanja in zdravstvene zaščite ter pravice do zaščite osebnega življenja in integritete. Koristi teh pravic so večje od izgube zaradi omejevanja obrambnih pravic, zato je tako imenovana izguba negativne individualne svobode manjša od koristi pozitivne svobode na področju materialne varnosti, politične enakosti, kulturnih možnosti in tako naprej.
- Z obrambnimi pravicami nekompatibilne individualne zahtevbene pravice – ta sklop znotraj človekovih pravic pomeni omejitev ali zoženje obrambnih pravic. Te pravice imajo prednost tam, kjer ima solidarnost kolektiva prednost pred neodvisnostjo posameznika. V ta sklop spada pravica do dela, ki pa ni združljiva z nekaterimi obrambnimi pravicami. Izvedljiva je samo, če država prevzame kontrolo nad velikim delom delovnih mest, oziroma če podpravi večino sredstev za proizvodnjo, kar pa je nezdružljivo s pravico do zasebne lastnine.
- Kolektivne pravice določajo svobodo kolektiva in zahteve, ki jih kolektiv lahko postavi posameznikom oziroma drugim kolektivom. Formalni nosilec pravic je kolektiv. V sodobnem svetu je država organizirana kot kolektiv in je nadrejena vsem drugim kolektivom. Tudi sicer je za zaščito individualnih pravic potreben vsaj en kolektiv in večinoma je to država kot organizirana politična skupnost, v katero se posamezniki združujejo in v kateri delegirajo zaščito svojih individualnih pravic s tako imenovano družbeno pogodbo. Ena od sicer vsebinsko neopredeljenih vseobsežnih kolektivnih pravic je pravica do samoodločbe.

Klasifikacijo človekovih pravic pa imamo tudi po Ustavi Republike Slovenije iz leta 1991 (Cerar, 2001, str. 37). Pravice deli na tiste, ki jim Ustava podeljuje absolutno varstvo, kar pomeni, da jih v nobenem primeru ni odpustno odvzeti ali omejiti ter pravice, katerih varstvo je v določenih izrednih okoliščinah omejeno. Začasna omejitev ali razveljavitev človekovih pravic je določena v 16. členu Ustave.

3 SVOBODA IZRAŽANJA

3.1 POJEM SVOBODE IZRAŽANJA

Prve omembe pravice svobode izražanja v pisni obliki segajo v obdobje Sumercev, okoli leta 3500 pred našim štetjem. Eden izmed virov je tudi Hamurabijev zakonik, ki je »vseboval določbe, ki so med drugim urejale krivo priseganje in obrekovanje, s čimer so poskušali omejiti oziroma sankcionirati določene oblike izražanja. V stari Grčiji in Rimu je bilo zagotovljeno predvsem izražanje, ki je zagotavljalo in promoviralo religiozno verovanje. Zagotovljena je bila svoboda širjenja tako imenovanih neizpodbitnih dejstev, ki naj bi zagotovila spoštovanje mestnih bogov s strani vsakega državljanu« (Žurej, 2000, str. 34). Poleg religioznega izražanja je bila v Atenah svoboda izražanja pomembna tudi za izvrševanje oblasti. Prek nje so izražali svoja mnenja, komentarje in strahove, katerih cilj je bil odkriti najboljše možne načine in oblike vladanja ljudstvu. Biti svoboden je v tistem času pomenilo imeti možnost participacije v vladi določenega mesta. Zakoni so bili veljavni samo, če so imeli posamezniki pravico zasedati mesto pri njihovem ustvarjanju.

Benjaminu Constantinu se je v moderni dobi porodila nova ideja. Pravi, da obstaja zasebna sfera življenja, v katero avtoriteta ne sme posegati. V antičnem svetu tako mišljenje ni obstajalo, saj so verjeli, da obstaja le eno življenje, ki ga zakoni in vlada pokrivajo v celoti (Berlin, 2002, str. 283).

Definicija in meje svobode izražanja so se skozi zgodovino konstantno spreminjale, predvsem zaradi različnih pogledov na svet, ki jih je imelo vsako zgodovinsko obdobje. Svoboda izražanja je namreč tesno povezana z običaji, razmerami in samim zgodovinskim obdobjem.

Danes svoboda izražanja, skupaj s svobodo mišljenja, pomeni bistvo moderne svobode. Obe sta opredeljeni v 18. in 19. členu Splošne deklaracije o človekovih pravicah: »Vsakdo ima pravico, do svobode misli, vesti in veroizpovedi; ta pravica vključuje svobodo spreminjanja prepričanja ali vere, kakor nujno svobodno javno ali zasebno izražanje, bodisi posamezno ali v skupnosti z drugimi, s poučevanjem, z izpolnjevanjem verskih dolžnosti, z bogoslužjem in opravljanjem obredov. Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja in izražanja, všteti pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojega mišljenja in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s kakršnimi koli sredstvi in ne glede na meje.«

3.2 KAJ JE SVOBODA IZRAŽANJA?

Svoboda izražanja ni niti svobodna, niti statična. Njeno nestatičnost je prikazal Franz Neuman (1992, str. 295), ko je svobodo razčlenil na tri elemente: Pravni oziroma negativni element, zgodovinski oziroma spoznavni ter element volje. Vsi trije so enako pomembni in prav zgodovinski pojem nakazuje dinamičnost pojma svobode. Neumann (1992, str 299) zato pravi, da mora politična znanost probleme prikazovati v njihovem zgodovinskem okolju in tako je tudi s pojmom svobode izražanja.

Svobodo izražanja moramo razumeti v okviru različnih zgodovinskih obdobj, demokracije pa bi jo morale vedno nositi v svojem temelju.

Svoboda izražanja potrebuje neprestano pozornost, saj so sovražniki le-te vedno prisotni. Grožnja svobodi izražanja je predvsem pomanjkanje neformalnega nadzora in dogovorov, kar je posledica ločevanja javne sfere, ki med seboj ne komunicira. Janda in nekateri drugi avtorji (1992, str. 572) so svobodo izražanja razdelili na več elementov. Ti elementi so: Svoboda govora, svoboda tiska ter pravice do mirnega zbiranja in peticije. Za svobodo govora in svobodo tiska so dejali, da nista nikoli absolutni, ampak le bolj zaščiteni kot druge svoboščine.

Svoboda izražanja je pomembna za vse ljudi, poudarek sodne prakse pa je predvsem na novinarski svobodi, svobodi politikov ter na pravici parlamentarcev (Kuhelj, 2004, str. 227-228). Svoboda izražanja je še posebej pomembna v medijih, kot so televizija, radio in internet, saj tam pomeni tako upravičenje kot tudi dolžnost in odgovornost. Pomembna je tudi za napredek demokracije ter odkrivanje zlorab v javnem sektorju, političnem, umetniškem, znanstvenem in ekonomskem napredku.

»Svoboda izražanja ni le barometer za ugotavljanje potencialnih kršitev človekovih pravic, ampak tudi osnova za dobro in mirno vladanje« (Gearon, 2006, str. 130). Varna pa je toliko »kot ji dovoljuje javno mnenje« (Stevens, 1982, str. 61). Jørgensen (2006, str. 53-54) pravi, da je svoboda izražanja prvi pogoj za posameznikovo samoizražanje in samoizpolnitev ter da je tipična prvo generacijska človekova pravica z individualnim poudarkom, čeprav vsebuje tudi močno socialno implikacijo.

Teoretične temelje svobode izražanja najdemo pri ameriških teoretikih v začetku 20. stoletja. Ti so trdili, da ta pravica temelji na zahtevi po iskanju resnice, zato naj bi bilo varovano edino njeno izražanje. Drugo stališče je, da je svoboda izražanja individualna pravica, ki naj bi posamezniku omogočila samostojni razvoj in samoizpolnitev. Če posameznik ni omejen pri sprejemanju informacij in izročanju svojih stališč, bo lahko svobodno razvil svojo osebnost tako intelektualno kot duhovno. Še tretje stališče pa je, da ima vsak posameznik pravico sodelovati v javnih zadevah in znotraj tega svobodno oblikovati ideje in jih posredovati drugim (po Šelihu, 1995, str. 1-2).

3.3 SVOBODA IZRAŽANJA V OŽJEM SMISLU

V ožjem smislu svobodo izražanja poimenujemo svoboda sporočanja informacij. Svoboda sporočanja je svoboda posredovanja in sporočanja informacij, mnenj in idej drugim osebam oziroma javnosti na splošno (po Teršku, 2007, str. 47). Bistvenega pomena za uresničevanje svobode izražanja je pravilo, da je od subjekta, ki se je izrazil, mogoče in hkrati dopustno zahtevati dokazovanje resničnosti izjav in dejstev. Pri izražanju je dovoljena tudi določena stopnja pretiravanja, še posebej pri novinarskem poklicu, zato je včasih dopustno omejeno poseganje v izražanje mnenj ali vrednostnih sodb, vendar mora biti to utemeljeno s posebnimi okoliščinami konkretnega primera. V primeru dejstev, ki so neresnična, zanje ne obstaja utemeljena podlaga, pretiranih izjav in izjav, ki so subjektu povzročile škodo, je le-te potrebno sankcionirati, vendar mora biti država pri tem še posebej pozorna. Odzvati

se mora »primerno, ne pretirano in brez ekscesov« (Prepeluh, 2001, str. 251). Sankcija ne sme biti preveč stroga.

Izražanje je lahko tudi umetniškega značaja, je sporočanje informacij znanstvene narave in izražanje komercialnega značaja, ki vključuje reklamiranje določenih proizvodov ali storitev (po Gordonu, Wardu, Eickeju, 2001, str. 1125).

Svoboda izražanja pripada ljudem v različnih oblikah komuniciranja: pri ustni, pisni, tiskani obliki, prenašanju informacij preko spleta, radia ali televizije, filma ali pa pri posredovanju informacij ali mnenj prek slik, risb in raznih drugih sredstev. Za vsako obliko komuniciranja in vsako vsebino komuniciranja je svobodi izražanja zagotovljeno varstvo Evropskega sodišča za človekove pravice.

4 EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

4.1 NASTANEK IN ORGANIZACIJA SODIŠČA

Evropsko sodišče za človekove pravice je bilo ustanovljeno na podlagi Evropske konvencije o človekovih pravicah in z dodatnim Protokolom številka 11, s katerim se je vzpostavilo stalno sodišče, ki zaseda od 1. novembra 1998. Kot pravna podlaga sodišča je Evropska konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah, začela veljati 3. septembra 1953, za Slovenijo pa 28. junija 1994.

Sodišču sicer očitajo, da ni bilo ustanovljeno s statutom Sveta Evrope in zato ni pravi organ Sveta Evrope, vendar je Evropska konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah najpomembnejša konvencija, sodišče pa najpomembnejši organ Sveta Evrope. Poleg tega nobena država ne more postati njegova članica, če prej ne ratificira konvencije in se ne zaveže, da bo spoštovala odločitve sodišča.

Pomembno dejstvo je tudi to, da sodišče deluje po načelu subsidiarnosti, kar pomeni, da se nanj lahko obrnejo pritožniki, ki so že izkoristili vsa pravna sredstva in možnosti za uveljavljanje konvencijskih pravic znotraj države ter da so za varstvo konvencijskih pravic najprej odgovorne države članice, ki so z ratifikacijo konvencijo ponotranjile (Benoit-Rohmer, Klebes, 2006, str. 123). Sodbe sodišča so deklaratorne narave, kar pomeni, da ugotavljajo obstoj ali neobstoj kršitev, ne morejo pa razveljaviti ali spremeniti sodb, s katerimi so bile kršene konvencijske pravice (Galič, 2002, str. 15).

Število sodnikov na sodišču je enako številu držav članic, trenutno jih je 47, kakor je prikazano v Tabeli 1. Vsaka država članica predlaga tri kandidate izmed katerih Parlamentarna skupščina izvoli enega za dobo šestih let. Omejitve glede sodnikov iste narodnosti ni, predlagani sodnik ni nujno državljani te države. Sestava sodišča se menja na tri leta, zato je imela ob prvi sestavi polovica sodnikov le triletni mandat.

Sodniki na sodišču delujejo v svojem imenu in niso odgovorni nobeni državi. Ne smejo opravljati nobenih dejavnosti, ki so v nasprotju z njihovo neodvisnostjo ali nepristranskostjo in so v nasprotju z zahtevami, ki jih prinaša polni delovni čas. Mandat jim poteče tudi, ko dopolnijo 70 let.

Plenarno sodišče za dobo treh let izvoli svojega predsednika, dva podpredsednika in dva predsednika oddelkov. Po poslovniku sodišča, ki je bil sprejet 8. novembra 1998, je sodišče razdeljeno na štiri oddelke. Njihova sestava, ki je določena za tri leta, mora biti geografsko in spolno uravnotežena ter mora upoštevati različne pravne sisteme držav članic. Predsednika dveh oddelkov sta podpredsednika sodišča, drugima dvema oddelkoma pa predsedujeta oddelčna predsednika. Predsednikom oddelkov pomagajo njihovi predsedniki in jih, kadar je to potrebno, tudi nadomeščajo. Znotraj vsakega oddelka deluje senat treh sodnikov, ki je določen za dobo enega leta.

Senat sedmih sodnikov vedno vključuje predsednika oddelka in sodnika, izvoljenega za vsako prizadeto pogodbenico. V kolikor ta sodnik ni član oddelka, sodeluje kot član senata po uradni dolžnosti. Člani sekcije, ki niso polnopravni člani senata, so njihovi namestniki.

Veliki senat sodišča je sestavljen iz sedemnajstih sodnikov vključno s predsednikom in podpredsednikom sodišča ter predsedniki oddelkov, ki sodelujejo po uradni dolžnosti.

Tabela 1: Sestava sodišča

g. Jean-Paul COSTA, predsednik	Francoz
g. Christos ROZAKIS, podpredsednik	Grk
g. Sir Nicolas BRATZA, podpredsednik	Britanec
g. Boštjan ZUPANČIČ, predsednik oddelka	Slovenec
g. Peer LORENZEN, predsednik oddelka	Danec
ga. Françoise TULKENS, predsednica oddelka	Belgijka
g. Giovanni BONELLO	Maltežan
g. . Loukis LOUCAIDESC	Ciprčan
g. Ireneu CABRAL BARRETO	Portugalec
g. Riza TÜRMEN	Turek
g. . Corneliu BÎRSAN	Romun
g. Karel JUNGWIERT	Čeh
g. Volodymyr BUTKEVYCH	Ukrajinec
g. Josep CASADEVALL	Andorec
ga. Nina VAJIĆ	Hrvatica
g. John HEDIGAN	Irec
ga. Margarita TSATSA-NIKOLOVSKA	Makedonka
g. András BAKA	Madžar
g. Rait MARUSTE	Estonec
g. Kristaq TRAJA	Albanec
ga. Snejana BOTOCHAROVA	Bolgarka
g. Mindia UGREKHELIDZE	Gruzijec
g. Anatoly KOVLER	Rus
g. Vladimiro ZAGREBELSKY	Italijan
ga. Antonella MULARONI	San Marinka
ga. Elisabeth STEINER	Avstrijka
g. Stanislav PAVLOVSKI	Moldavec
g. Lech GARLICKI	Poljak
g. Javier BORREGO BORREGO	Španec
ga. Elisabet FURA-SANDSTRÖM	Švedinja
ga. Alvina GYULUMYAN	Armenka
g. Khanlar HAJIYEV	Azerbajdžanec
ga. Ljiljana MIJOVIĆ	Bosanka
g. Dean SPIELMANN	Luksemburžan
ga. Renate JAEGER	Nemka
g. Egbert MYJER	Nizozemec
g. Sverre Erik JEBENS	Norvežan
g. David Thór BJÖRGVINSSON	Islandec
ga. Danutė JOČIENĖ	Litvanka
g. Ján ŠIKUTA	Slovak
g. Dragoljub POPOVIĆ	Srb

ga. Ineta ZIEMELE	Latvijka
g. Mark VILLIGER	Švicar
ga. Isabelle BERRO-LEFEVRE	Monačanka
ga. Päivi HIRVELÄ	Finka
g. Giorgio MALINVERNI	Šved
g. Erik FRIBERGH, sodni tajnik	Švicar
g. Michael O'BOYLE, namestnik sodnega tajnika	Irec

Vir: http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/predstavitev/

4.2 POSTOPEK PRED SODIŠČEM

Na podlagi 34. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, lahko vlogo na sodišče poda posameznik, nevladna organizacija ali skupina posameznikov, ki zatrjujejo, da so žrtve kršitev konvencije.

»Posebej velja poudariti, da v skladu s tako imenovanim pravilom četrte stopnje sodišče, ravno tako kot Ustavno sodišče Republike Slovenije, ni najvišje pritožbeno sodišče in ne zagotavlja vsebinsko pravilne odločitve. Sodišče torej ne more spremeniti ali odpraviti domnevno napačnih odločitev domačih sodišč kot takih. Kadar se vlagatelj pritožuje zaradi kršitve pravice do poštenega sojenja, lahko sodišče presoja le skladnost poteka postopka z določbami konvencije. Sodišče ni pristojno za presojo ugotovljenega dejanskega stanja ali domnevne napačne uporabe prava ter postopkovnih pravil, razen če so bile pri tem kršene pravice in svoboščine, ki jih konvencija varuje. Pravica do poštenega sojenja tudi ne vsebuje določil o dopustnosti in presoji dokazov; to je prepuščeno predvsem domačemu pravu in domačim sodiščem. Tovrstne pritožbe Evropsko sodišče za človekove pravice zavrne kot očitno neutemeljene« (Vilfan, 2007, str. 20).

Evropsko sodišče za človekove pravice sme pritožbo obravnavati le, če je pritožnik v svoji državi izkoristil vsa pravna sredstva in je od sprejetja končne odločitve v notranjem pravu minilo najmanj šest mesecev. Pritožba tudi ne sme biti anonimna, prav tako je sodišče ne bo obravnavalo, če je bila ista zadeva že obravnavana, če je že v drugem postopku mednarodne preiskave in ne vsebuje nobenih novih dejstev, če ni skladna z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah, če je očitno neutemeljena ali pa pritožba predstavlja zlorabo pravice.

V primeru, da je pritožba sprejemljiva, sodišče nadaljuje preiskavo skupaj s predstavniki strank ter si konstantno prizadeva, da bi prizadete stranke dosegle prijateljsko poravnavo.

Vsaka individualna pritožba se posreduje enemu oddelku, predsednik oddelka pa nato določi poročevalca. Vloga slednjega je, da odloči ali naj primer obravnava tričlanski senat ali senat sedmih sodnikov.

Kadar je odločitev mogoče sprejeti brez nadaljnjega proučevanja, lahko senat treh sodnikov soglasno razglasi pritožbo za nesprejemljivo ali jo izbriše iz seznama sodišča. S tem je odločitev dokončna.

Senat sedmih sodnikov pa preučuje pritožbe, ki jih senat treh sodnikov razglasi za nedopustne in tiste, ki so naslovljene direktno na senat. Tu ugotavljajo ali je zadeva

sprejemljiva ali ne in razpravljajo o vsebini v ločenih ali skupnih razpravah. Vsaka odločitev mora biti javna in mora vsebovati obrazložitev odločbe.

V prvi fazi postopka je komunikacija praviloma pisna. Senat lahko skliče obravnavo. Takrat so stranke običajno pozvane, da se izrečejo o vsebinskih vprašanih pritožbe.

Ko senat vlogo enkrat sprejme, lahko stranke v sporu povabi, da posredujejo nadaljnje dokaze, vključno z zahtevami vlagatelja za pravično zadoščenje. Zasedanje o vsebinskih vprašanih se lahko skliče, če pred tem ni bilo nobene predhodne obravnave.

Če je to v interesu pravilnega delovanja sodstva, lahko predsednik senata povabi države pogodbenice, ki v zadevo niso vpletene ali katerokoli drugo osebo, ki ni vlagatelj, da glede zadeve poda pisni komentar, izjemoma pa tudi izjavo na sodišču.

Država pogodbenica, katere član je vlagatelj, pa ima pravico do posredovanja.

Med samim postopkom ugotavljanja vsebine zadeve lahko stečejo tudi pogajanja za prijateljsko poravnavo. Ta so zaupna in v nobenem primeru ne vplivajo na odločitev sodišča.

Senat mora odločitev sprejeti z večino, če pa se kateri od sodnikov s čim ne strinja, lahko poda ločeno mnenje, ki je lahko pritrdilno ali negativno, lahko pa poda zgolj izjavo o nestrinjanju.

V primeru, da se pojavi vprašanje interpelacije Evropske konvencije o človekovih pravicah ali vprašanje splošne pomembnosti lahko katerakoli stran v treh mesecih od objave odločitve senata zaprosi za posredovanje zadeve velikemu senatu. Prošnjo v obravnavo vzame porota petih sodnikov velikega senata. V primeru, da porota prošnjo odobri, veliki senat poda svojo odločitev v obliki sodbe. Odločitev senata postane dokončna po treh mesecih oziroma takoj, ko stranki izjavita, da ne bosta zaprosila za predajo velikemu senatu ali ko porota prošnjo zavrne.

Sodbe sodišča so ugotovitvene, kar pomeni, da sodišča preučujejo ali je ob prejšnjih odločitvah različnih sodišč prišlo do kršitev ali ne. Državo kršiteljico lahko sodišče kaznuje s pravičnim zadoščenjem.

Tako kot sodbe sodišča, morajo biti tudi odločitve o nesprejemljivosti zahtevkov, utemeljene.

Vse dokončne sodbe Evropskega sodišča so za toženo državo zavezujoče. Sodišče tudi vpliva na zakonodajo držav članic, saj so zavezane spoštovati sodbe sodišča. Vse države pogodbenice morajo svoje predpise oblikovati na način, ki bo skladen z določili Evropske konvencije o človekovih pravicah in jih tudi dosledno izvajati.

Nadzor nad izvrševanjem sodb sodišča opravlja odbor ministrov Sveta Evrope, ki ugotavlja, ali države, obsojene kršitve konvencije, izvajajo ustrezne ukrepe za zagotovitev skladnosti s sodbo sodišča.

Slika 1: Pooblastilo za zastopanje pritožnika na Evropskem sodišču za človekove pravice

EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

P O O B L A S T I L O¹

Podpisani / Podpisana,

(ime in priimek pritožnika / pritožnice)

pooblaščam

(ime in priimek zastopnika)

da me zastopa v postopku pred Evropskim sodiščem za človekove pravice in morebitnih nadaljnih postopkih po Evropski konvenciji za varstvo človekovih pravic v zvezi s pritožbo, ki sem jo, v skladu s 34. členom Konvencije, vložil-a proti

(tožena država)

dne

(datum prvega dopisa)

.....

(kraj in datum)

.....

(podpis)

Zgoraj navedeno pooblastilo sprejemam

.....

(podpis zastopnika)

¹ Ta obrazec **mora** izpolniti in podpisati vsak pritožnik, ki želi, da ga pred Sodiščem zastopa odvetnik ali druga oseba, določena v ta namen.

Vir: http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/predstavitev/

5 VARSTVO PRAVICE DO SVOBODE IZRAŽANJA

5.1 KONVENCIJA O VARSTVU ČLOVEKOVIH PRAVICAH IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN

5.1.1 Splošno o konvenciji

Evropska konvencija o človekovih pravicah je bila sprejeta 4. novembra 1950, dve leti kasneje pa dopolnjena s protokolom. Slednja pomeni prvi pozitivni zakonski predpis o človekovih pravicah, ki vsebuje popolne pravne obveznosti in pooblastila tako za države kot tudi posameznike. V tem se konvencija razlikuje od splošne deklaracije o človekovih pravicah, ki teh določil nima. Besedilo konvencije popravlja in dopolnjuje štirinajst protokolov, ki so bili sprejeti od začetka veljavnosti konvencije naprej.

Kljub temu, da je Svet Evrope začel delovati izključno kot skupnost zahodnoevropskih držav, ki so se s konvencijo zavezale spoštovati politično ter družbeno sprejet in vsem državam skupen sistem pravic in svoboščin, so tudi v vzhodnoevropskih državah s postkomunističnimi oziroma postsocialističnimi političnimi spremembami nastopile politične, ekonomske in splošne družbene spremembe, ki so priznavanje in varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin približale zahodnoevropskemu modelu.

Konvencija je vzpostavila tudi pravne mehanizme, ki naj bi zagotavljali izvajanje njenih določil. Ta odgovornost je pripadla Evropski komisiji za človekove pravice, ki je bila ustanovljena leta 1954, Evropskemu sodišču za človekove pravice, ustanovljenemu leta 1959 in Odboru ministrov Sveta Evrope. Od leta 1998 pa imata funkcijo nadzora za izvajanje določil konvencije le še Evropsko sodišče za človekove pravice in Odbor ministrov Sveta Evrope, saj je, z ustanovitvijo enotnega Evropskega sodišča za človekove pravice, Evropska komisija za človekove pravice prenehala delovati. Do prenehanja obstoja je komisija proučevala sprejemljivost pritožb posameznikov in držav proti državi članici na podlagi Evropske konvencije o človekovih pravicah.

Slovenija je konvencijo podpisala 4. maja 1993, ratificirala pa 28. junija 1994.

S protokolom številka 14, ki podaljšuje mandat sodnikov na 9 let in uvaja še nekatere druge spremembe pri organizaciji sodišča, je podpis konvencije omogočen tudi Evropski uniji, kar predstavlja pomemben korak k doseganju enotnih standardov človekovih pravic na celotnem evropskem kontinentu.

5.1.2 Varstvo pravice svobode izražanja s Konvencijo o človekovih pravicah

V hierarhiji človekovih pravic in temeljnih svoboščin svoboda izražanja prav gotovo zaseda sam vrh, saj brez nje ni mogoče učinkovito uresničevati številnih drugih pravic in svoboščin. Svoboda izražanja predstavlja nepogrešljiv temelj demokratične družbe ter enega od bistvenih pogojev za njen napredek in osebni razvoj

posameznika. Svoboda javnega komuniciranja, ki vključuje pester in večdimenzionalni spekter pravic in svoboščin ter njihovih derivatnih aplikacij ter na drugi strani vitalne institucije demokratične države in civilne družbe, je nujna postavka demokratičnosti in legitimnosti političnega in pravnega sistema države (po Teršku, 2007).

Svoboda izražanja je v konvenciji varovana s splošno klavzulo, ki pravi: »Vsakdo ima pravico, do svobodnega izražanja.« Pravica torej pripada vsem. Kljub temu, da pravico uresničujejo predvsem posamezniki, se nanjo lahko sklicujejo tudi pravne osebe kot pravni subjekti.

Svoboda izražanja obsega:

- Svobodo mišljenja,
- svobodo sporočanja obvestil in idej,
- svobodo sprejemanja obvestil in idej,
- svobodo tiska, radia, televizije in filma.

Natančna razmejitev med področji tudi v sodni praksi pogosto ni mogoča, kar še posebej velja za svobodo mišljenja na eni strani ter svobodo sporočanja informacij in idej na drugi strani. Temu problemu zagotavlja zaščito javnega in zasebnega komuniciranja 10. člen konvencije.

Leta 1970 je Svet Evrope sprejel Deklaracijo o množičnih medijih in človekovih pravicah, ki določa, da gre pri konfliktu svobode izražanja in osebnostnih pravicah za enakovredni dobrini. To bistveno in osnovno načelo je znova poudarjeno v Resoluciji parlamentarne skupščine Sveta Evrope 1165 iz leta 1998, katero naj bi spodbudila smrt princese Diane iz leta 1997.

Na podlagi razprav v parlamentarni skupščini Sveta Evrope, je odbor za človekove pravice in pravna vprašanja decembra 1997, organiziral razpravo o možnostih za sprejetje posebne konvencije, ki bi zavarovala pravico do zasebnosti pri javnih osebah (po Rovšku, 2005, str. 45). Te osebe naj bi bili nosilci javnih funkcij in/ali uporabniki javnih sredstev, v širšem smislu pa tudi vsi tisti, ki imajo določeno vlogo v javnem življenju, politiki, gospodarstvu, umetnosti, športu ali na drugih družbenih področjih.

Posebna vloga javnih oseb v družbi pod določenimi pogoji opravičuje tudi razkritje nekaterih podatkov iz njihovega zasebnega življenja. Parlamentarna skupščina ob tem opozarja, da stališče dela medijev do tega, da imajo bralci pravico izvedeti vse o javnih osebah, izhaja iz enostranske interpretacije pravice do izražanja iz 10. člena konvencije. Prav zaradi tega je potrebno uravnotežiti uresničevanje dveh temeljnih pravic, in sicer pravice do zasebnosti in pravice do izražanja (po Rovšku, 2005, str. 47).

5.2 USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

5.2.1 Splošno o Ustavi

Državni zbor je Ustavo Republike Slovenije ratificiral 23. decembra 1991 na skupščinski seji.

Ustava je razdeljena na deset delov:

1. Splošne določbe
2. Človekove pravice in temeljne svoboščine
3. Gospodarska in socialna razmerja
4. Državna ureditev
5. Samouprava
6. Javne finance
7. Ustavnost in zakonitost
8. Ustavno sodišče
9. Postopek za spremembo ustave
10. Prehodne in končne določbe

Od ratifikacije dalje se je slovenska Ustava večkrat spremenila:

- 14. julija 1997 je bil tujim državljanom dovoljen nakup nepremičnin v Sloveniji. Ta sprememba je bila predvsem posledica Španskega kompromisa, ki je Sloveniji omogočil približevanje Evropski uniji.
- 25. julija 2000 je bil neposredno v ustavo zapisan proporcionalni sistem z razlogom, da bi se izognili pravni praznini, ki je nastala potem, ko je Ustavno sodišče odločilo, da mora zakon o volilnem sistemu, ki bi ga sprejel Državni zbor, upoštevati relativno večinsko mnenje, izraženo na referendumu o volilnem sistemu.
- 7. marca 2000 se je ustava spremenila tako, da je Sloveniji omogočila vstop v Evropsko unijo in v NATO.
- Junija 2007 pa je bila zadnjič spremenjena na način, da omogoča ureditev Slovenije po pokrajinah.

5.2.2 Ustava Republike Slovenije in svoboda izražanja

Svoboda izražanja je v Ustavi določena v 39. členu: »Zagotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno izbira, sprejema in širi vesti in mnenja.

Vsakdo ima pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon«.

V prvem odstavku je obravnavanih več pravic in svoboščin, v drugem odstavku pa nam Ustava daje izhodiščno domnevo, da ima vsakdo pravico dobiti informacije javne narave, izjeme pa morajo biti natančno opredeljene v zakonu, v katerem mora biti utemeljen tudi pravni interes tistega, ki informacijo išče.

Možnost omejitve vseh teh pravic ni predvidena v ustavi, lahko pa pride v poštev splošni ustavni omejitveni razlog iz 15. člena, ki določa: »Človekove pravice in temeljne svoboščine so omejene samo s pravicami drugih, v primerih, ki jih določa ustava«.

Svoboda govora je torej pravica vsakega, a le dokler z njo ne prizadene ali omejuje pravice drugega.

Ustava Republike Slovenije je kot vrhovni pravni akt v državi tudi temeljni vir kazenskega prava oziroma je podlaga za legalnost in legitimnost te pravne veje. Poleg tega pa so za kazensko pravo pomembne še vse druge določbe o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, določene v Ustavi in določbe, iz katerih izhajajo najpomembnejše vrednote v naši družbi.

Pravica do časti in dobrega imena, kot ena izmed vrednot, varovanih tudi s kazenskim pravom je zajeta v 34. členu Ustave, ki pravi: »Vsakdo ima pravico do osebnega dostojanstva in varnosti«.

V 35. členu, pa je urejeno varstvo osebnih pravic: »Zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic«.

S svobodo izražanja so najpogosteje prizadete pravice fizičnih in pravnih oseb na področju varovanja časti. Ko Ustava navaja »pravice ali interes«, se to nanaša na vse osebne pravice, to pa je povezano tudi s pojmovanjem človekovega dostojanstva.

6 PRAVICA DO SVOBODE IZRAŽANJA V RAZMERJU Z NEKATERIMI OSTALIMI PRAVICAMI

6.1 PRAVICA DO SVOBODE IZRAŽANJA IN PRAVICA DO ZASEBNOSTI

35. člen Ustave Republike Slovenije pravi: »Zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic.«

Evropska konvencija pa zasebnost ščiti v 8. členu: »Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja.

Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.«

V družbi vse pogosteje prihaja do konflikta med svobodo izražanja in pravico do zasebnosti oziroma nedotakljivosti. Poseg v to pravico se največkrat pripeti s strani tiska, radia in televizije, manj pa neposredno s strani države. To se pripeti le v primerih, ko so mediji v lasti države.

»Pravica do zasebnosti ali osebnega življenja temelji na človekovi potrebi, da nemoteno in v miru živi svoje intimno in osebno življenje, brez vsakega nezaželenega vmešavanja tujih oseb in javnosti« (Križaj, 1989, str. 21).

Pravico do zasebnega življenja nam zagotavlja že Ustava Republike Slovenije. Z njo je zagotovljena nedotakljivost njegove zasebnosti, kar pomeni, da obstaja področje človekove svobode v katerega država in drugi posamezniki ne smejo posegati.

Svoboda izražanja in pravica do obveščeniosti sta po vsebini pravzaprav ena pravica in sodita med najpomembnejše človekove pravice ter sta v določenem pogledu podlaga za mnoge svoboščine. Kljub temu, pa mora med nasprotujočimi in izključujočimi si pravicami vladati ravnovesje. Ustavno varovana pravica do svobode izražanja je tudi ustavno omejena tako, da varuje ostale človekove pravice, predvsem njegovo dostojanstvo in nedotakljivost njegove osebnosti. Mediji tako ne morejo in niti ne smejo, pri pisanju, gledati samo z vidika svojih pravic, saj je njegovo delo namenjeno predvsem drugim, širši javnosti in neposredno tudi posamezniku o katerem piše (po Korošcu, 2002, str. 60, 116).

V sodni praksi prihaja največkrat do trka med svobodo izražanja in pravico do zasebnosti oseb javnega značaja, kot so politiki, javni uslužbenci in razne medijsko prepoznavne osebe. V takem primeru najpogosteje zmaga tista stran, ki ima večji demokratični pomen oziroma ima večji pomen za demokratično delovanje družbe (po Teršku 2007).

Na splošno velja, da manj kot je intimno področje zasebnega življenja posameznika, manjšo pravno zaščito ima kadar pride v kolizijo z interesi in pravicami ostalih posameznikov. Pri presojanju dopustnosti posega v posameznikovo življenje pa moramo upoštevati tudi značilnosti posameznika, v katerega pravice se posega. Brez privolitve prizadetega je mogoče pisati o zasebnem življenju osebnosti iz sodobnega

življenja, ki zanimajo javnost, to so tako imenovane absolutne osebe iz javnega življenja, ter osebe, ki javnost zanimajo samo v povezavi z določenim dogodkom, to pa so relativne osebe iz javnega življenja. V teh dveh primerih je dovoljeno opisati le tisto, kar je pomembno za značaj, dejanja in mišljenja teh oseb, ni pa dovoljeno objavljati stvari iz njihovega intimnega življenja.

6.2 PRAVICA DO SVOBODE IZRAŽANJA IN PRAVICA DO OBVEŠČENOSTI

Javna oblast lahko v svobodo izražanja posega le v primeru, da je to z zakonom upravičeno, legitimno in v demokratični družbi nujno. Za ugotavljanje upravičenosti omejitve svobode izražanja se zato uporablja tako imenovani tridelni test (po Korošču, 2002, str. 79).

Napredek glede pomembnosti svobode izražanja je v zadnjih letih vse večji, Evropsko sodišče jo namreč vse bolj podpira in manjša število dovoljenih omejitev. Še posebej se to odraža v primerih, ki zadevajo nizkoten ali prostaški govor in različne žalitve. Nacionalnim sodiščem je priznalo širok prostor svobodnega presojanja tovrstnih vprašanj, v primeru političnih in javnih razprav pa je diskrecija omejevanja posamezne države pomembno zožena (po Korošču, 2002, str. 79). Podlago za prepoved zlorabe omejitve svobode izražanja s tako imenovanimi tihimi cilji daje 18. člen konvencije, po katerem »omejitev in svoboščin, ki jih določa Evropska konvencija o človekovih pravicah, ni mogoče uporabiti za namene, ki bi bili drugačni od predpisanih.«

Konflikt pa se pojavi pri razumevanju hkrati 8. in 10. člena konvencije. Kot je določilo Evropsko sodišče, imajo države določeno polje proste presoje, pri tehtanju med pravico do zasebnosti in svobodo izražanja, pa je sodišče ponovilo, da svoboda izražanja predstavlja temelj demokratične družbe. Kljub temu, da ima ključno vlogo v demokratični družbi, tisk ne sme prekoračiti določenih mej, še posebno glede spoštovanja pravic drugih. Temeljna naloga tiska je širjenje informacij in idej glede zadev javnega pomena, vključno s provokacijami in pretiravanjem.

10. člen konvencije je še posebno pomemben glede varstva kritičnega in napadalnega izražanja. Sodišče pravi, da 10. člen ne ščiti le informacij in idej, ki niso sprejete z naklonjenostjo ali so ocenjene kot nežaljive ali nepomembne, pač pa tudi tiste, ki žalijo, šokirajo ali vznemirjajo državo ali katerikoli del prebivalstva, saj so takšne zahteve pluralizma, tolerance in odprtosti duha, glavne sestavine demokratične družbe.

Svoboda izražanja torej vključuje tako svobod mnenj, kakor tudi vse izjave, ki izražajo sodbe o dejstvih, idejah ali osebah. Varstvo svobode mnenj je načeloma odvisno od tega, ali imajo drugi svobodo za koristno, škodljivo, dragoceno ali nepomembno. Varstvo svobode izražanja ne zajema le vsebine, ampak tudi obliko ali način. 10. člen je zato potrebno razlagati v luči visoke stopnje varstva svobode izražanja, ne glede na subjekt, na katerega se nanaša.

Problem 10. člena pa je v tem, da je dejansko napisan tako, da omogoča zgolj sprejemanje in sporočanje obvestil, ne pa tudi iskanja. Neposredna uporaba konvencije v zvezi z dostopom do informacij javnega značaja tako sploh ne pride v poštev.

Prav zaradi te pomanjkljivosti si Svet Evrope in članice znotraj njega prizadevajo sprejeti vsaj neko zavezujočo konvencijo. Cilj Sveta Evrope je, da na področju pravic in svoboščin poenotijo vsaj minimalne pravne standarde v vseh državah članicah.

6.3 PRAVICA SVOBODE IZRAŽANJA IN PRAVICA DO UGLEDA IN ČASTI

Pravica do časti in dobrega imena je zajeta kar v 34. členu Ustave: »Vsakdo ima pravico do osebnega dostojanstva in varnosti«.

Ne le javne osebnosti, tudi posamezniki so lahko žrtve vdora medijev v njihov intimni svet, v njihovo zasebnost. Posameznik je lahko pri dokumentiranju osebnih okoliščin nepreviden do te mere, da do gradiva pridejo tudi mediji. Takrat pride do prepletanja vdora v zasebnost, kršitve zaupnosti osebnih podatkov ter škodovanja ugledu in časti. Če v določenem primeru ne gre več za problem zasebnosti, gre lahko še vedno za nedopusten poseg v njegovo pravico do varovanja osebnega ugleda, dostojanstva in časti, ki se krši z načinom poseganja njegovo, sicer ne več varovano zasebnost (po Teršku, 2007, str. 238).

Omejitev svobode tiska zaradi varstva časti in ugleda posameznika je v družbi splošno sprejeta in je tudi že dolgo uveljavljena omejitev. Ta omejitev pa temelji na eni najpomembnejših temeljnih osebnostnih pravic, in sicer pravici do časti in ugleda. Kršitve te pravice so veljale za kazniva dejanja že v najstarejših kazenskopравnih virih. Merila dovoljenega in nedovoljenega na področju kršitev časti in ugleda pa so se skozi zgodovino stalno spreminjala, saj jih določa sodna praksa, ki pa se odvija tudi glede na trenutno stanje v družbi. Kljub zgodovinskemu nihanju pa je obveljalo dejstvo, da je pogoj za uresničitev svobode tiska demokratična družba. Demokratična družba pa je tudi pogoj za oblikovanje neodvisnega sodstva, ki bo na tem področju odločalo nepristransko in korektno.

7 SODBE O SVOBODI IZRAŽANJA

7.1 NORDISK FILM & TV PROTI DANSKI

Po presoji danskega vrhovnega sodišča je moral Nordisk Film & Tv, avgusta 2002, predati specificirane in še neurejene posnetke in zapiske o preiskovanju pedofilije na Danskem. Za pridobitev tovrstnih informacij je novinar pod krinko sodeloval na sestankih pedofilske združbe ter intervjuval s skrito kamero dva člana, ki sta podala precej obremenilnih izjav o pedofiliji na Danskem in v Indiji ter celo nekatere nasvete, kako spodbuditi otroke k klepetu preko interneta.

V dokumentarcu, ki so ga predvajali na nacionalni televiziji, so uporabili lažna imena, spremenili glasove ter zakrili obraze. Že dan po predvajanju je bila oseba, ki so jo v dokumentarcu poimenovali Mogens, aretirana in obtožena spolnih zločinov. Za nadaljnjo preiskavo pa je kopenhagenska policija zahtevala razkritje celotnega posnetka, kar sta urednik in novinar zavrnila. Zahtevo sta zavrnila tudi mestno in višje sodišče, glede na to, da morajo imeti mediji možnost zaščite svojih virov. Vrhovno sodišče pa je odredilo, da mora televizija predati vsaj posnetke, ki zadevajo Mogensa. Sodni nalog izrecno izvzema vse posnetke, ki bi lahko izdali identiteto ostalih oseb, kot so žrtev in drugi, katerim je bila obljubljena anonimnost.

Novembra 2002 se je televizija pritožila v Strasbourgu, ker naj bi bile kršene pravice na podlagi 10. člena Konvencije. 8. decembra je strasbourško sodišče prišlo do zaključka, da dansko vrhovno sodišče 10. člena Konvencije ni kršilo in da televiziji ni bilo ukazano izdati virov, temveč le raziskovalni material. Sodišče je še dejalo, da mora biti zagotovljena varnost pred nečloveškim ponižujočim ravnanjem predvsem otrok in drugih ranljivih oseb, ter, da morajo, za to pristojni organi, poskrbeti za ukrepe za preprečevanje slabega ravnanja ali spolne zlorabe otrok. Strasbourško sodišče se strinja z danskim, da lahko zahtevani posnetki pripomorejo kot dokaz proti Mogensu in da je šlo za preiskavo domnevno zelo resnih kaznivih dejanj. Dansko sodišče je ukrepalo razumno in legitimno, ukrepi pa so bili ustrezni in zadostni. Vloga je zato neutemeljena in razglašena za nedopustno.

Odločitev, da je potrebno izročiti needitirane posnetke se šteje kot poseganje v svobodo izražanja, toda še vedno v skladu z 10. členom Konvencije. Strasbourško sodišče je tudi mnenja, da poseganje v vire medijev ni skladno z 10. členom Konvencije, razen če je upravičeno z razlogom v javnem interesu.

7.1.1 Učinek sodbe

V tem primeru do kršitve svobode izražanja ni prišlo, saj se je sodišče sklicevalo na dejstvo, da je bilo potrebno izročiti le raziskovalni material, ne pa tudi virov, katerim je novinar obljubil anonimnost. V primeru gre za poseganje v svobodo izražanja, vendar je to dopustno ker obstaja razlog v javnem interesu.

Odločitev sodišča je dobro utemeljena, saj novinarjem omogoča, da bodo lahko še naprej imeli svoje vire, ker so le-ti ustrezno zaščiteni.

7.2 WHITE PROTI ŠVEDSKI

Leta 1996 sta da glavna večerna časopisa na Švedskem, Expressen in Aftonbladet, objavila serijo člankov, v katerih je bilo veliko kaznivih dejanj pripisanih Anthonyju Whitu, britanskemu državljanu s stalnim prebivališčem v Mozambiku. Vsebovali so tudi trditve, da je umoril Olofa Palmeja, švedskega predsednika vlade iz leta 1986. White je bil že prej poznan zaradi raznih kaznivih dejanj, toda vseeno so nekateri posamezniki v časopisu zavrnilo vse obtožbe, v Expressenu je tako storil tudi sam White.

White je zaradi obrekovanja, v okviru zakona o svobodi tiska in švedskega kazenskega zakonika, podal vlogo za zasebni pregon urednikov. Okrožno sodišče Stockholm je urednike oprostilo in ugotovilo, da so bile izjave in slike upravičeno objavljene, saj je bilo za to veliko javnega zanimanja. Prav tako so imeli časopisi tudi utemeljene podlage za navedene trditve.

Prizivno sodišče je odločitev okrožnega sodišča potrdilo.

White se je ne Evropsko sodišče za varstvo človekovih pravic pritožil, da mu švedsko sodišče ne zagotavlja ustrezne zaščite imena in ugleda. Skliceval se je na 8. člen Konvencije, na pravico do spoštovanja zasebnega in družabnega življenja. Evropsko sodišče je ugotovilo, da je potrebno doseči ravnotežje med konkurenčnimi interesi glede na svobodo izražanja in pravico do spoštovanja zasebnosti ter 6. člen Konvencije, ki pravi, da ima vsak posameznik pravico do domnevne nedolžnosti katerega koli kaznivega dejanja, dokler ni spoznan za krivega. Objavljene informacije so res obrekovanje, izjave so poslabšale ugled in niso upoštevale pravice do domnevne nedolžnosti. White sploh ni bil nikoli obtožen za katerikoli od pripisanih kaznivih dejanj.

Kljub temu je strasbourško sodišče ugotovilo, da so domača sodišča zadevo temeljito preučila in uravnotežila nasprotje interesov v skladu s Konvencijo. Utemeljeno so ugotovila, da je javni interes za objavo informacij večji kot pravica Whitea za varstvo dobrega imena.

Švedska država je ravnala v skladu s pravili. Do kršitve 8. člena Konvencije ni prišlo.

7.2.1 Učinek sodbe

Tokrat je šlo za uporabo svobode izražanja v primeru javnega interesa. Le-ta je v tem primeru večji kot pravica do zasebnosti. Sodba novinarjem omogoča, da poročajo o zadevah takšne kot so, javnost pa ima pravno zagotovilo, da bo o zadevah, ki se dogajajo primerno obveščena.

7.3 VON HANNOVER PROTI ZVEZNI REPUBLIKI NEMČIJI

Burda in še veliko ostalih založniških hiš je redno objavljalo fotografije Caroline Monaške. Slednja pa je nekega dne na hamburškem sodišču zahtevala sodno prepoved objave nadaljnjih fotografij na podlagi ustave ter pravice do nadzora nad uporabo lastne podobe zagotovljene v Zakonu o avtorskih pravicah. Sodišče ji je le delno ugodilo. Prepovedalo je objavo fotografij v Franciji, v Nemčiji pa naj bi se morala, vsaj kar se tiče zakonov, sprijazniti s takšno publiciteto. Odločitev je bila argumentirana tako, da tožnica ni utemeljila pravnega interesa, saj se varstvo

zasebnosti za javne osebe konča takoj, ko prestopijo domači prag. Vse sporne fotografije, katerih objavo je Carolina Monaška zahtevala, pa so bile posnete izključno na javnih krajih.

Sodišče v sodbi ugotavlja, da »zasebnost vključuje tudi elemente osebne identitete, kot sta ime in podoba. Zasebnost vključuje človekovo fizično in psihično integriteto, ki mu zagotavlja svoboden razvoj osebnosti v odnosih z drugimi ljudmi, brez zunanjih vplivov«. Monaška princesa je po mnenju Evropskega sodišča za človekove pravice le članica kraljeve družine in nima politične funkcije, kar bi bil sicer razlog v prid svobode izražanja in pravice javnosti do obveščeni pred njeno pravico do zasebnosti. V tem primeru pa je pravica do zasebnosti prevladala in sodišče je ugotovilo kršitev 8. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah.

7.3.1 Učinek sodbe

Pravica do zasebnosti je v tem primeru prevladala, saj je princesa brez politične funkcije. Objavljanje njenih fotografij kot svoboda izražanja in pravica javnosti do obveščeni tu ne prideta v poštev. Evropsko sodišče za človekove pravice nudi osebam ustrezno zaščito zasebnosti in nam zagotavlja različne stopnje zaščite glede na položaj v družbi.

7.4 PIERPAOLO CERANI PROTI DNEVNIKU

Italijanski poslovnež Pierpaolo Cerani je od Boška Šrota odkupil tretjino Kolonela ter tako postal eden od pomembnih lastnikov Pivovarne Laško, prek nje pa tudi Pivovarne Union, Radenske, Fructala, Mercatorja in časopisnih hiš Delo in Večer. S to potezo je seveda postal zanimiv za slovensko javnost in novinarji so začeli iskati razne informacije in zanimivosti, ki bi jih o poslovanju lahko objavili. Cerani pa je zahteval začasno prepoved objav, ki bi mu lahko škodile.

Okrajno sodišče je časopisu Dnevnik prepovedalo pisati članke, ki bi v Ceranija zbuvali dvom in zmanjševali zaupanje v poštenost njegovega dela. Dnevnik tako ni smel zapisati in objaviti navedb, da je italijanski poslovnež kontroverzna oseba, domnevno vpletena v več zgodb s kriminalnim ozadjem ter navedb o domnevnem škandalu z bolgarskim predsednikom vlade in o domnevni donaciji poceni in nekakovostnih zdravil v Eritreji. Ob kršitvi te prepovedi bi Dnevnik doletela denarna kazen v višini 50.000 evrov, za vsako ponovno kršitev pa bi se znesek višal do vsote 500.000 evrov.

Dnevnik se je pritožil na višje sodišče, ki pa je potrdilo stališča Dnevnika. V svojo odločbi je poudarilo, da posameznikova osebna pravica ne more doseči zahteve, da se ga v javnosti sploh ne omenja. Prav tako pa tudi ne more izbirati, kaj se o njem lahko objavlja. Višje sodišče je ugotovilo tudi napačno stališče okrajnega sodišča, ki je dejalo, da so sporni zapisi o Ceranijevem poslovanju žaljivi in zato nedopustni, tudi če bi šlo za resnične objave. Zelo pomembno je namreč, da se javnost obvešča o aktualnih temah, zato Dnevnik sme in mora o temi poročati vseobsežno, tudi o preteklem Ceranijevem ravnanju.

Po mnenju sodišča je poleg pravice medijev do svobode izražanja, ključna tudi pravica do sprejemanja informacij, za katere pa ni nujno, da so vedno prijetne in pozitivno sprejete. V obrazložitvi je višje sodišče dejalo, da je dopustno tudi

pretiravanje in provociranje, saj so to zahteve pluralizma, tolerance in odprtosti duha, brez katerih pa ni demokratične družbe.

7.4.1 Učinek sodbe

V primeru se gre za to, da se v okviru svobode izražanja lahko sporoča tudi informacije, ki niso prijetne, negativne in celo provokativne. Cerani je javna osebnost in zadeve s katerimi se ubada so zelo aktualne in zanimive in dolžnost novinarjev je, da to objavljajo, sodišče pa jim pri tem nudi potrebno zaščito. Taka odločitev sodišča nam daje zagotovilo za uspešno svobodo govora ter nasploh svobodo izražanja.

7.5 TOMAŽ RANC PROTI DRŽAVI

Vrhovno sodišče Republike Slovenije je obravnavalo primer iz leta 1999, ko je policija pridobila izpisek telefonskih klicev novinarja Televizije Slovenija, Tomaža Ranca. Sodišče je v tem primeru mnenja, da interes odkriti storilca izdaje uradne tajnosti, ni zadosten razlog za poseg v novinarjevo pravico varovanja svojega informacijskega vira, ki je neločljiv del novinarske svobode izražanja. Sodišče je še dejalo, da si je država vzela pravico dostopa do podatkov, ki so pomembni iz vidika novinarjeve pravice varovanja zaupnosti svojega informacijskega vira in je s tem nedopustno posegla v njegovo svobodo izražanja. Spoštovanje zaupnosti vira informacij je eden izmed temeljev svobodnega novinarstva, brez tega pa bi bile bistveno zmanjšane možnosti posredovanja javnosti pomembnih in zanesljivih informacij, prav tako pa bi ogrozili vlogo novinarjev kot čuvajev demokracije.

7.5.1 Učinek sodbe

Sodišče je zaščitilo novinarjev vir, kar je eden bistvenih členov svobode izražanja. Ljudje se ne bodo bali spregovoriti, zaupati pomembnih informacij in dejstev saj vedo, da bodo, če bo to potrebno, ustrezno zaščiteni.

7.6 SREČKO PRIJATELJ PROTI NOVINARJU MLADINE

Primer je iz leta 2005, ko je novinar Mladine Jure Aleksič v svojem članku poročal o obnašanju poslanca Srečka Prijatelja med razpravo ob sprejemanju zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti. Prijatelj je med razpravo z žaljivimi gestami oponašal domnevno vedenje homoseksualcev, Aleksič pa je to komentiral kot »normalni domet cerebralnega bankrotiranca«. Po tožbi Prijatelja nad Mladino je Ustavno sodišče, s šestimi glasovi proti trem, odločilo, da imajo osebne pravice poslanca prednost pred novinarjevo svobodo izražanja. Vseeno pa sta dva sodnika od treh, ki so bili proti, napisala odklonilno ločeno mnenje. V njem pravita, da novinar ni analiziral poslančeve osebnosti, temveč le javnosti predstavil in ostro kritiziral Prijateljev nastop. Pravita tudi, da sodišče ni upoštevalo dejstva, da je Prijatelj žalil in stigmatiziral eno najranljivejših manjšinskih skupin. Sodišče je preveliko težo namenilo varstvu časti in dobrega imena tistemu, ki je na račun dostojanstva ranljive

manjšinske skupine pridobival poceni volilne točke, premajhen pomen pa varstvu svobode izražanja in svobode tiska.

Mladina je takoj po sodbi napovedala pritožbo na Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu.

7.6.1 Učinek sodbe

Sodba še ni prišla pred Evropsko sodišče za človekove pravice, ki pa bo zagotovo bolj tehtala med varstvom časti in dobrega imena ter samo svobodo izražanja. Eden od sodnikov, ki sta napisala odklonilno ločeno mnenje je dejal, da je poslanec sam začel s sovražnim govorom proti določeni skupini in da svoboda govora pokriva tudi žaljive, šokantne in vznemirljive odzive. Kdor je na to preveč občutljiv, bi se moral takih nastopov zadržati. V podobnem primeru, ko je bil avstrijski novinar obtožen zaradi žalitve, ki jo je zapisal v časopisu in se nato pritožil, je Evropsko sodišče odločilo v njegov prid in sicer, da mu je bila kršena pravica do svobode izražanja.

7.7 GORDANA KALAN ŽIVČEC PROTI DEANU RAVNIKU

Predsednica Zdravniške zbornice Slovenije dr. Gordana Kalan Živčec je na civilni oddelek Okrajnega sodišča v Ljubljani vložila odškodninsko tožbo proti predstojniku Inštituta za anatomijo Medicinske fakultete v Ljubljani dr. Deanu Ravniku. Gordana Kalan Živčec v tožbi Ravniku očita navajanje neresničnih dejstev in žaljive vrednostne sodbe ter zahteva 10.000 evrov odškodnine.

Spor izvira iz intervjuja Predsednica, odstopite!, ki je bil 26. aprila 2010 objavljen v reviji Jana. Odvetnica Kalan Živčeve, Nina Zidar Klemenčič, v tožbi navaja, da je Ravnik v intervjuju predsednico zbornice poskušal osebno diskreditirati, Ravnikova pooblaščenka Maša Novak pa v odgovoru na tožbo poudarja, da je Ravnik želel le objektivno seznaniti javnost z zanimivimi vprašanji ter problemi v zdravstvu in Zdravniški zbornici Slovenije. Ravnik je s svojimi izjavami le kritiziral delo Gordane Kalan Živčec.

Kljub temu Kalan Živčeva pravi, da tu ne gre za izražanje mnenja, ampak jo poskuša Ravnik, z izjavljanjem neresnic o nenamenskem zapravljanju denarja zbornice in slabemu ravnanju z novinarji, prikazati kot slabo predsednico zbornice, škodljivo za slovensko zdravstvo, kot častihlepno, grabežljivo in egoistično, ji uničiti ugled ter doseči njeno zamenjavo.

Novakova na to odgovarja, da tožnica meša postopek zamenjav z Ravnikovo pravico do svobode izražanja. Ravnik ima za vse svoje izjave podlago v resničnosti dejstev, tudi pri vrednostnih sodbah. Po mnenju Novakove se je Ravnik izrazil v okviru dopustnih meja, saj je govoril v okviru resne kritike oziroma varstva upravičenih koristi in s tem izkoristil svojo ustavno pravico do svobode izražanja.

7.7.1 Učinek sodbe

Kljub temu, da zadeva še ni končana gre spet za primer javnega interesa, prav je, da je javnost obveščena o aktualnih zadevah in če gre za resnična dejstva je tu potrebno dati prednost svobodi izražanja.

7.8 DRŽAVLJAN MADŽARSKE PROTI DRŽAVI

Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu je leta 2008 obravnavalo pritožbo prebivalca Madžarske, ki je bil v domovini preganjan zaradi nošenja rdeče zvezde, ki predstavlja komunistični simbol.

Sodišče v Strasbourgu je ugotovilo, da je bila Madžaru kršena pravica do svobode izražanja, saj je nošenje rdeče zvezde temeljna človekova pravica. Država lahko omeji pravico do svobode izražanja le v posebnih in jasno določenih primerih. Na Madžarskem je nošenje simbolov totalitarnih režimov z zakonom res prepovedano, toda sodišče pojasnjuje, da tam že več kot 20 let vlada demokracija in zato ni bojazni, da bi delavska stranka, katere član je bil omenjen Madžar, obnovila komunistično diktaturo.

7.8.1 Učinek sodbe

Omejevanje svobode izražanja je dopustno samo v posebnih in jasno določenih primerih, nošenje simbola rdeče zvezde pa ni med njimi, saj simbol ni več aktualen. Svoboda izražanja nam omogoča, da se izražamo tudi s stilom oblačenja, na splošno s svojim osebnim stilom in sodišče nas pri tem ustrezno ščiti.

7.9 DINK PROTI TURČIJI

Primer se nanaša na turško-armenskega novinarja in pisatelja Hrant Dinka. Evropsko sodišče je razsodilo, da Turčija ni dovolj zaščitila njegovega življenja, prav tako pa je neustrezno raziskala njegov umor in kršila njegovo pravico do svobode izražanja. Sodišče je Turčiji odredilo plačilo 100.000 evrov pokojnikovi družini, 5.000 evrov bratu Hosrefu, 28.595 evrov pa še za stroške in izdatke.

Dink, urednik časopisa Agos, je bil ustreljen in ubit v Istanbulu, januarja leta 2007. Sodišče je ugotovilo, da so bili organi pregona, tako v Trabzonu kot tudi Istanbulu, seznanjeni o verjetnosti atentata in tudi o domnevnih pobudnikih zanj, toda ker niso ukrepali, so Dinku kršili pravico do življenja, ki mu pripada po 2. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah. Prav tako mu je bila kršena pravica do učinkovitega pravnega sredstva, saj je sodišče ugotovilo, da njegov umor sploh ni bil primerno raziskan.

Sodišče je raziskalo tudi vprašanja v zvezi s spori pred Dinkovo smrtjo. Ti spori so se nanašali predvsem na njegove izjave glede pobijanja Armencev v Otomanskem cesarstvu na začetku 20. stoletja. Dink je bil preizkušen in na ponovnem sojenju zaradi žaljenja Turkov. Zaradi žaljenja Turkov pa so obsodili tudi njegovega sina Arata, potem ko je poskušal znova objaviti očetove izjave. V tem primeru je sodišče ugotovilo, da je bila Hrantu Dinku kršena pravica do svobode izražanja, država pa je zatajila tudi v svoji pozitivni obveznosti, ko mora za zaščito te pravice posameznika ščititi pred napadi, tudi s strani zasebnikov.

7.9.1 Učinek sodbe

Žal je sodišče tu prepozno ukrepalo zaradi kršenja svobode izražanja, saj je to novinarja stalo življenje. Turčija bi morala novinarju nuditi zaščito, ker pa je zatajila mora plačati kazen. Čeprav kazen novinarja ne bo vrnila med žive, pa je lahko sodba

dobra šola za naprej in bo tako Turčijo kot tudi druge države spodbudila k večji zaščiti svojih novinarjev, ki raziskujejo pomembne informacije, da bi jih ponesli v svet in s tem tvegajo lastno življenje.

7.10 WOMEN ON WAVES PROTI PORTUGALSKI

Zanimiv primer, ki ga je obravnavalo Evropsko sodišče sega v leto 2004. V portugalske vode je zavila ladja po imenu Women on Waves, istoimenske organizacije, ki podpira legalizacijo splava. Organizacija je z ladjo plula do držav v katerih je splav prepovedan, vkrcavala ženske, ki so hotele opraviti splav, z njimi zaplula v mednarodne vode ter jim to omogočila. Organizacija poskuša s tovrstnimi dejanji preprečiti nevarne splave in krepi vlogo žensk, da uveljavljajo svojo pravico do telesne in duševne avtonomije.

Ko je ta ladja, oktobra 2004, zaplula v portugalske vode, je portugalska vlada prepovedala dostop ter za to, proti njej, celo poslala dve bojni ladji. Evropsko sodišče je odločilo, da je bil s tem kršen 10. člen Evropske konvencije o človekovih pravicah, ki ščiti svobodo izražanja.

Zaradi tovrstnega dejanja je, le dva mesca po incidentu, portugalski predsednik razpustil vlado, leta 2007 pa so že izvedli referendum o splavu in splav, dve leti po obisku ladje Women on Waves, tudi legalizirali.

7.10.1 Učinek sodbe

Posredno je sodba Evropskega sodišča ženskam prinesla več pravic.

7.11 EYNULLA FATULLAYEV PROTI AZERBAJDŽANU

Fatullayev je ustanovitelj in urednik dveh najbolj razširjenih časopisov v Azerbajdžanu. Leta 2007 je bil Fatullayev obtožen in zaprt za dve leti in pol zaradi članka in komentarja na spletu o pokolu Azerov v Khojali, ko naj bi armenske oborožene sile pobile na stotine azerbajdžanskih civilistov. Naknadno pa je bil Fatullayev obsojen še zaradi tako imenovanega podpihovanja terorizma, s tem, ko je v članku zapisal, da podpora, ki jo vlada nudi Združenim državam Amerike v zvezi z njihovimi stališči do Irana, Azerbajdžan izpostavlja za možne napade Irana.

Po pritožbi Fatullayeva na Evropsko sodišče za človekove pravice leta 2009, so se mu oblasti hotele maščevati še z obtožbami o posedovanju drog. Ta preiskava se je že zaključila ter bila poslana na sodišče.

Evropsko sodišče za človekove pravice je v tem primeru soglasno ugotovilo, da je bila novinarju kršena pravica do svobode izražanja, zato je nemudoma odredilo njegovo izpustitev.

Prvi članek, glede pokola na Khojali, je res občutljive narave, vendar je novinarjeva dolžnost, da svobodno obvešča in uporablja tudi tiste informacije in ideje, ki šokirajo. Svoboda govora in medijev pa je v demokratični družbi bistvenega pomena pri iskanju zgodovinske resnice.

Drugi članek pa je bil splošne in javne narave in naloga novinarja je, da posreduje informacije in izrazi svoje mnenje glede delovanja vlade in možnih posledic njenega

delovanja. S Fatullayevo objavo možnih ciljev napada, pa se dejanska možnost za hipotetične napade Irana ni niti povečala niti zmanjšala.

Sodišče je še dejalo, da tako stroge kazni, kot je doletela tudi Fatullayeva, negativno vplivajo na svobodo izražanja in odvrtačo tisk, da bi javno razpravljali o zadevah javnega pomena.

7.11.1 Učinek sodbe

Strasbourgško sodišče je s sodbo poskrbelo, da bo tisk še naprej razpravljal o zadevah javnega pomena. Azerbajdžan je s svojo sodbo storil ravno obratno, vendar je novinar z objavami storil le svoje delo. Novinar mora javnost obveščati o zanjo pomembnih informacijah, tudi če so negativne.

7.12 JOSE LUIS GUTIERREZ PROTI ŠPANJI

Primer sega v leto 1995, ko je urednik Gutierrez, v zdaj že propadlem časopisu Diario 16, objavil zgodbo o zalogi petih ton hašiša, ki so ga našli na tovornjakih družbe Domaines Royaux, v lasti maroške kraljeve družine Alaouite.

Leta 1996 je špansko sodišče odločilo, da preprodajalci drog niso imeli nobene zveze s to družbo. Leta 1997 je nato maroški Royal Crown tožil avtorico članka Roso Mario Lopez, časopis Diario 16, urednika Gutierreza in založniško podjetje, češ da so s člankom poškodovali kraljevi ugled.

Sodišče je tožbi ugodilo in Gutierrezu in časopisu naložilo plačilo globe ter objavo razsodbe v časopisu.

Gutierrez je nato poskušal s pritožbami na španskih sodiščih, vendar povsod brez uspeha. Aprila 2007 se je nato, ob podpori International Press Institute in ostalih organizacij za svobodo tiska, pritožil na strasbourgško sodišče za človekove pravice.

Sodišče je ugotovilo, da je članek vseboval resnična dejstva ter da je bil objavljen v dobri veri. Omejevanje svobode izražanja pa je bilo nesorazmerno z morebitnim škodovanjem kraljevemu ugledu.

7.12.1 Učinek sodbe

Evropsko sodišče je poskrbelo za zaščito svobode izražanja, saj je dosodilo v prid novinarja, ki je objavljaj resnična dejstva. Čeprav je bila nasprotna stran kraljeva družina, je sodba dokaz več, da smo pred zakonom vsi enaki.

7.13 RAHMI AKDAS PROTI TURČIJI

Akdas je leta 1999 izdal prevod romana Enajst tisoč palic francoskega pisatelja Guillaumea Apollinaira iz leta 1907. Roman vsebuje elemente sadizma, homoseksualnosti, pedofilije in nekrofilije. Zaradi tega dejanja, ga je turško sodišče obsodilo moralnega zločina in mu naložilo plačilo kazni 1.100 evrov ter izdalo sklep, da mora uničiti vse izvode te knjige.

Po pritožbi na Evropsko sodišče za človekove pravice je le to dejalo, da imajo države vso pravico varovati moralo, če je za to nujna socialna potreba, vendar je v tem

primeru ni bilo, saj se je knjiga prvič pojavila že pred stoletjem in je dandanes pomemben del evropske literature. Sodišče je še dejalo, da je bila kazen nesorazmerna z legitimnim ciljem zaščite morale in nepotrebna v demokratični družbi. Sodišče je k odločitvi citiralo 10. člen Evropske konvencije o človekovih pravicah o pravici do svobode izražanja.

7.13.1 Učinek sodbe

Svoboda izražanja se kaže tudi preko izdajanja knjig. Francija je v tem primeru skušala varovati moralo, čeprav za to ni bilo potrebe, ker gre za literaturo razširjeno povsod po Evropi. Evropsko sodišče za človekove pravice je to dejstvo tudi ugotovilo in izdalo odločbo v prid svobode izražanja, da se knjiga lahko objavi, prebere pa si jo lahko le tisti, ki si to sam želi, kar je v demokratični družbi bistveno.

7.14 JEAN-MARIE LE PEN PROTI FRANCIJI

Strasbourgško sodišče je pritožbo Le Pena označilo za nedopustno. Le Pen se je na Evropsko sodišče za človekove pravice pritožil, potem, ko mu je francosko sodišče leta 2008 odredilo plačilo kazni 10.000 evrov zaradi izjave o Muslimanih v intervjuju Le Monde iz leta 2005. Francosko sodišče ga je obsodilo spodbujanja k diskriminaciji, sovraštvu in nasilju proti skupini ljudi, zaradi njihovega izvora, članstva ali ne članstva v posebni etnični skupini, narodnosti, rase ali vere. Sodišče je odločilo, da Le Penova svoboda izražanja ni opravičilo za izjave, ki spodbujajo k diskriminaciji, sovraštvu ali nasilju nad skupino ljudi.

Evropsko sodišče je vmešavanje francoskih oblasti označilo za legitimno, saj je bilo v demokratični družbi nujno za zaščito dobrega imena in pravic drugih.

Kljub temu, da lahko v okviru političnih razprav v demokratični družbi, svoboda izražanja upravičeno vključuje določeno stopnjo pretiravanja ali celo provokacije, je strasbourgško sodišče v tem primeru ugotovilo namero napeljevanja Francozov proti celotni Muslimanski skupnosti.

7.14.1 Učinek sodbe

Strasbourgško sodišče je ugotovilo preseganje svobode izražanja. S sodbo je zaščitilo posebno skupino ljudi ter preprečilo, da bi se v javnosti pojavljal sovražni govor ter dokazalo, da se diskriminacije, sovraštva in nasilja proti določenim skupinam, ne tolerira. Sodba je pomembna, saj nam daje vedeti, da smo lahko tisto kar čutimo, naj se ne bojimo biti to kar smo, če pa nam bo to kršeno, lahko pravico poiščemo na sodišču.

8 ZAKLJUČEK

Zgodovina človekovih pravic sega prav gotovo že v antične čase, čeprav od takrat ni posebnih zapisov. Že takrat so se jih zavedali in se zanje zavzeli, seveda pa v veliko manjši meri kot danes.

Obstaja nešteto različnih kvalifikacij človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Sami si jih lahko interpretiramo na različne načine in jih vsepovsod zahtevamo, zavedati se moramo tudi tega, da poleg pravic in svoboščin zraven sodijo tudi dolžnosti katere moramo izpolnjevati. Pravice nam pripadajo le do te mere, dokler ne posegamo v svobodo drugih. In tako je tudi s svobodo izražanja. Razne države jo vedno bolj ščitijo, vedno bolj omejujejo dovoljene posege vanjo, a pri vsej tej zaščiti se je potrebno zavedati tudi dejstva, da tudi svoboda izražanja nima neomejenega poseganja v druge pravice. Svoboda izražanja prihaja nenehno v konflikt z različnimi pravicami, najpogosteje pa so to pravica do zasebnosti, obveščeniosti ter časti in ugleda. Ko pa prihaja do tovrstnih nesoglasij, tovrstno problematiko rešuje takrat Evropsko sodišče za varstvo človekovih pravic iz Strasbourga. Člani sodišča prihajajo iz različnih držav, zato je nepristranskost zagotovljena. To sodišče je za človekove pravice na splošno naredilo res ogromno in s takim delom se nam za varstvo pravic ni treba bati.

Pravno je svoboda izražanja zaščitena z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah ter seveda Ustavo Republike Slovenije, a so glede tega varstva ugotovili določene pomanjkljivosti prav v zvezi s pravico do obveščanja. Evropska unija si zaradi tega prizadeva sprejeti dodatno konvencijo, ki bi uredila pomanjkljivosti. To je še en dokaz, da se glede človekovih pravic stalno stremi k napredku, vse se razvija. Tudi sodbe, ki vsebujejo svobodo izražanja, je Evropsko sodišče ustrezno razrešilo in s tem dejstvom ugotavljam, da je za človekove pravice pravno dobro poskrbljeno, da sem nam v primeru kršitev ni treba bati. Vse je na nas. Za svoje pravice se moramo boriti, konstantno jih moramo zahtevati, da pa to lahko počnemo, moramo biti o tem dobro poučeni. Pomembno je, da smo na tem področju izobraženi, da lahko v vsaki situaciji vemo, kaj je prav in kaj ne in lahko vsi ljudje enakopravno uživamo človekove pravice in temeljne svoboščine.

LITERATURA

SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

- BERLIN, I. Liberty. Oxford University Press, Oxford, 2002
- BONOIT-ROHMER, F. Pravo Sveta Evrope. GV Založba, Ljubljana, 2006
- CERAR, M., ml. Večrazsežnost človekovih pravic in dolžnosti. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana 1993
- GEARON, L. Freedom of expression and human rights. Historical literaty and political contexts. Sussex Academic Press, Brighton, 2006
- JØRGENSEN, R.F. Human rights in the global information society. The MIT Press, London Cambridge, 2006
- KAUČIČ, Igor, GRAD, Franc. Ustavna ureditev Slovenije. GV Založba, Ljubljana, 2003
- KOROŠEC, T. Razžalitve v tiskanih medijih. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2002
- KRIZAJ, F. Osebne svoboščine in zasebnost v informacijski družbi. GV, Ljubljana, 1989
- KUHELJ, A. Varstvo pravice do zasebnosti, veroizpovedi in svobodnega izražanja v pravu Sveta Evrope. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2004
- PREPELUH, U. Pravica dostopa do informacij javnega značaja. Pravna fakulteta, Ljubljana, 2005
- ROVŠEK, J. Zasebno in javno v medijih: pravna ureditev in praksa v Sloveniji. Mirovni inštitut, 2005
- RUPNIK, J., CIJAN, R., GRAFENAUER B. Ustavno pravo Republike Slovenije, 2. Spremenjena in dopolnjena izdaja. Pravna fakulteta, Maribor, 1994
- STEVENS, J.D. Shaping the first amendment. The development of free expression. New Delhi: Sage Publications, Beverly Hills, 1982
- TERŠEK, A. Svoboda izražanja v sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice in slovenski ustavosodni praksi. Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, Ljubljana 2007
- ŽUREJ, J. Razvoj pravice do svobodnega izražanja. Društvo mladih raziskovalcev Slovenije, Ljubljana, 2000

PRISPEVKI V KNJIGAH IN ZBORNIKIH

- BREZOVŠEK, M. Politični sistem in temeljne človekove pravice. V ZVER, Milan (ur.): Človekove pravice in svoboščine v tranziciji: primer Slovenije. Državni svet Republike Slovenije in Urad varuha človekovih pravic, Ljubljana, 1998, str. 47-67
- CERAR, M. O naravi človekovih pravic in dolžnosti. V PAVČNIK, M., POLJANAR-PAVČNIK, A., WEDAM-LUKIČ, D. (ur.): Temeljne pravice. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1997, str. 52-83

- CERAR, M. Narava in pomen človekovih pravic. V CERAR, M., JAMNIKAR, J., SMRKOLJ, M. (ur.): Dokumenti človekovih pravic z uvodnimi pojasnili. Društvo Amnesty International Slovenije. Mirovni inštitut, Ljubljana, 2002, str. 17-27
- GALIČ, A. Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice – nov razlog za obnovo pravnega postopka. Pravna praksa, št. 6/2002, Gospodarski vestnik, 2002, str. 15
- SIMIČ, V. Temeljne pravice kot pravno civilizacijska dediščina. V PAVČNIK, Marjan, POLAJNAR-PAVČNIK, Ada, , WEDAM-LUKIČ, Dragica (ur.): Temeljne pravice. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1997, str. 21-51
- ŠELIH, A. Svoboda izražanja in kazenskopravno varstvo časti in ugleda. V zbornik znanstvenih razprav, Pravna fakulteta, Ljubljana, 1995, str. 225-267
- VILFAN, A. Postopek pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. Pravna praksa, št. 20/2007, GV Založba, 2007, str. 20

VIRI Z INTERNETA

- DE BAETS, A. History of human rights. Smelsner. N.J. International Encyclopedia of the social and behavioral sciences. URL=«<http://wos.izum.si>»
- JAMNIK, D. Človekove pravice in temeljne svoboščine. URL=«http://www.ednevnik.si/entry.php?w=jamnik&e_id=32431». 26.07.2007
- LANDMANN, T. Map making and analysis of the main international initiatives on developing indicators on democracy and good governance. University of Essex, Human rights centre, EUROSTAT. URL=«<http://www.oecd.org/dataoecd/0/28/20755719.pdf>»
- PRAPROTNIK, R. Sodišče: »Policija nezakonito posegla v svobodo izražanja«. URL=«<http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/283202/>». 27.11.2007
- DIMNIK, L. Prednost pravici javnosti do obveščenosti: Pierpaolo Cerani ne more zahtevati, naj se ga v javnosti ne omenja. URL=«<http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042305340>». 08.10.2009
- VOORHOOF, D. Freedom of Expression and Article 10 ECHR Summaries of 20 recent judgments (and decisions) of the European Court of Human Rights URL=«http://www-ircm.u-strasbg.fr/seminaire_oct2008/docs/Summariesrecentcases.Voorhoof.pdf». 23.3.2010
- Informacijski urad Sveta Evrope: Evropsko sodišče za človekove pravice. URL=«http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/». 13.3.2010
- Religion and law Consortium. URL=«http://www.religlaw.org/index.php?blurb_id=874&page_id=19». 15.9.2010
- Yackley, A. European court rules against Turkey over erotic novel. URL=«<http://in.reuters.com/article/idINIndia-46208520100216>»16.2.2010
- GARRET, E. European court of human rights raps Spain over editor conviction. URL=«<http://www.freemedia.at/singleview/4974/>».2.10.2010
- Human Rights Watch. URL=«<http://www.hrw.org/en/news/2010/04/22/azerbaijan-european-court-orders-release-journalist>». 22.4.2010

- Women on Waves. URL=«<http://www.womenonwaves.org/article-1919-en.html>«, 3.2.2010
- Jurist. URL=«<http://jurist.org/paperchase/2010/09/europe-rights-court-rules-turkey-failed-to-protect-murdered-journalist-1.php>«, 14.9.2010
- Novice.Dnevnik.si. URL=«<http://www.dnevnik.si/novice/svet/332167>«. 9.7.2008

VIRI

- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Svet Evrope, Rim, 1950. Ekčp, Uradni list RS, 33/1994, mednarodne pogodbe 7/1994
- Poslovnik Evropskega sodišča za varstvo človekovih pravic. Svet Evrope. URL=«
http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/poslovnik_sodisca/«. Strasbourg, november, 2003
- Splošna deklaracija človekovih pravic. URL=« <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/#c66>«. 13.3.2010
- Ustanovna listina OZN, odlomki (1945). V: Jambrek, P., PERENIČ, A., URŠIČ, M. (ur.): Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti. Mladinska knjiga, Ljubljana, 1988, str. 431-432
- Ustava Republike Slovenije. Urs, Uradni list RS 33/1991, Ljubljana 1991

SEZNAM SLIK IN TABEL

1. Tabela 1: Sestava sodišča, str. 13-14
2. Slika 1: Pooblastilo za zastopanje pritožnika na Evropskem sodišču za človekove pravice, str. 17

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Podpisana **Andreja Klemše**, rojena 16.06.1987, v Šempetru pri Gorici, študentka Fakultete za upravo, univerzitetni študijski program Uprava, vpisna številka indeksa 04035508, izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom **Varstvo pravice do svobode izražanja pred Evropskim sodiščem za varstvo človekovih pravic**, ki sem ga napisala pod mentorstvom profesorice doc. dr. Alenke Kuhelj.

V skladu z Zakonom o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo diplomskega dela na spletnih straneh Fakultete za upravo.

Diplomsko delo je lektorirala absolventka slovenistike na Fakulteti za humanistične študije Jasmina Vrtovec.

Ljubljana, oktober 2010

Andreja Klemše